

ПРАВОСЛАВНО СЛОВО ✠

„Аз съм с вас през всички дни
до свършека на света. Амин.“
(Мат. 28:20).

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА СТАРОСТИЛНА
ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

БРОЙ 1
януари — март
год. XV — 2007 г.

Рáдуйсѧ, рáдосте нáша, шѣрáдъ н ѡутѣшénїе
вѣрнымъ дáръющамъ!

Светител Иоан Златоуст

ДЕЦАТА ТРЯБВА ДА БЪДАТ ВЪЗПИТАВАНИ В УЧЕНИЕ И НАСТАВЛЕНИЕ ГОСПОДНЕ. ЗА ИСТИНСКОТО ЛЮБОМЪДРИЕ

Вие, бащите, не дразнете децата си, а ги възпитавайте в учение и наставление Господне (Еф.6:4).

Искаш ли синът ти да пребъдва в учение и наставление Господне? Не мисли, че слушането на Божествените Писания му е излишно. От тях той ще чуе преди всичко: *Почитай баща си и майка си* – гуми, които са предназначени за твоя полза. Не казвай: „Слушането на Писанието е работа на монасите, нима искаш да го направя монах? Не е нужно да става монах.“ Какъв е този страх у теб – да се боиш от това, чрез което човек придобива безбройни блага? Направи го християнин. Защото и за миряните е много полезно да внимават в учението, съдържащо се в Писанието, а особено е нужно за децата, тъй като на тази възраст те не знаят още много неща. Но като не знаят Божествените истини, те черпят познания от езическите съчинения, защото изучават в тях живота на древните, които са служили на страстите и са се страхували от смъртта... Синът ти има нужда от това спасително ръководство – учението и наставлението Господне.

Не е ли безразсъдно да учим децата на различни изкуства, да ги изпращаме на училище, като не жалим нищо за това тяхно образование, а за възпитанието им в учение и наставление Господне да не се грижим? Затова сами събираме плодовете от това възпитание на децата си – виждаме че са гръзки, невъздържани, непослушни и покварени! Нека не постъпваме така, а

да послушаме увещанията на блажения Павел – да започнем да възпитаваме децата си в учение и наставление Господне, да им дадем пример на благочестие, да ги накараме от малки да се упражняват в четенето на Свещ. Писание...

Кажете ми защо не подражавате на древните? Особено вие, жените, трябва да постъпвате като дивните древни жени. Родило ти се е дете – подражавай на Анна, майката на Самуил. Чуи как постъпила тя. Не се забавила да занесе детето си в Божия храм. Кой от вас не би предпочел веднъж да види сина си подобен на Самуил, отколкото хиляди пъти – цар на цялата вселена? Ще кажете: „Нима е възможно?“ А защо да е невъзможно? Само пожелай това и го предай на Този, Който може да го направи такъв. Ще попитате: „Кой може да стори това?“ Бог. Затова на Него именно Анна е предала сина си. Първосвещеникът Илиї сам не бил много способен да го усъвършенствува и образова. А и как би могъл, когато нямал сили да се справи със собствените си деца? Но вярата и усърдието на жената постигнали всичко. Като родила своя първороден и единствен син и като не знаела още дали ще има други деца, тя не казала: „Ще изчакам да порасне детето, нека се наслади на живота, ще му дам възможност да си изживее детството“. Без ни най-малко да помисли за това, тя гледала само как по-скоро да го посвети Богу. Мъже, нека се засраим пред любомъдрието на тази жена. Тя занесла сина си в Божия храм и там го оставила. Това именно прославило съпружеския ѝ съюз, защото, като принесла първия плод на този съюз в дар на Бога,

тя показала, че в този съюз не е търсила чувствени наслади, а богоугождение. Затова и утробата ѝ станала многоплодна и тази, която преди това била неплодна, сетне имала други деца. Несъмнено затова тя се е удостоила да види с каква слава и почести се е ползувал нейният син.

Всичко трябва да бъде за нас второстепенно в сравнение с грижата за децата и с това да ги възпитаваме в учение и наставление Господне. Който се научи преди всичко да се стреми към мъдростта, той чрез това придобива богатство, което превъзхожда всяко богатство, придобива и най-велика слава. Да образоваш сина си чрез преподаване на науки и външни знания, чрез които той ще придобива пари, не е така полезно, както да го научиш на изкуството да презира парите. Ако искаш да го направиш богат, постъпвай по този начин. Не се грижи да го направиш славен и известен с външна ученост. Старай се да го научиш да презира славата на този живот. От това той ще стане още по-славен и знаменит. Това е по силите и на богатия, и на сиромаша. На това човек може да се научи не от светските учители и не с помощта на науките, а от Божествените Писания. Не се грижи синът ти да живее дълго тук, а се грижи там да се удостои с безкраен и несвършващ живот. Давай му голямото, а не малкото. Помни внимателно думите на св. ап. Павел: *възпитавайте ги в учение и наставление Господне*. Не се старай да го направиш оратор, а го научи на любов към мъдростта*. Ако не стане оратор, това няма да му навреди, ако пък не му достига любов към мъдростта, то и най-изкусната риторика няма да му донесе никаква полза. Нужно е добро поведение, а не остроумие; нравственост, а не силна реч; дела, а не думи – това дава Царството, това дарува и истинските блага. Не изостряй езика си, а очисти сърцето си. Казвам това не за да забраня светското образование, а за да не предпочитаме него единствено.

* Свещеното Писание назовава Премъдрост Божия Самия Бог Слово – втората Ипостас на Пресвета Троица. По такъв начин любовта към мъдростта, на която ни учи св. Иоан Златоуст, е неотделима от любовта към Бога и Неговия закон.

Не мисли, че наставленията в Писанието са нужни само на монасите. Голяма част от тези наставления са полезни и за децата, които ще встъпят в светския живот. За екипирането на кораб са нужни кормчий и определен брой плувци, но това се отнася не за кораб, който си стои в пристанището, а за такъв, който постоянно се занимава с мореходство. Същото може да се каже и по отношение на монаха и мирянина. Първият, който сякаш се намира в тихо пристанище, води безгрижен и чужд на всякакво вълнение живот. Последният постоянно е върхлитан от ветрове и плува сред морето, като се сражава с множество урагани. Дори самият той (мирянинът) да няма нужда (от наставления), но може да се наложи да затвори устата на другите.

Затова с колкото по-голяма почит се ползува човек в този живот, толкова повече му е нужно такова образование. Някой служи в царския дворец? Там има много философи езичници, надменни хора с временна слава. Там всички са нагути и високомерни. Тези пък, които не са надменни, се стараят да станат такива. Помисли си колко хубаво би било, ако синът ти, постъпвайки там, се окаже изкусен лекар с умения, способни да укротят надменността на всекиго, и като пристъпва и разговаря, лекува болното тяло, дава лекарство от Писанието, като щедро сипе мъдри убеждения.

А монахът с кого ще говори? Със стените на килията си или с покрива? С пустинята или с дърветата? С планините или с дърветата?! И тъй, на него не му е така нужно подобно учение. И въпреки това той се стреми да се усъвършенствува в него, за да наставлява не другите, а самия себе си. Що се отнася до хората, които живеят в този (светски) живот, то на тях такова учение им е много нужно. Защото мирянинът се сблъсква с повече съблазни, отколкото монахът. И ако искаш да знаеш, с такова образование той и в света ще бъде най-приятен – всички ще започнат да го уважават, като видят, че не е избухлив и не се домогва до власт. Като знаете това, възпитавайте децата си в учение и наставление Господне.

А ако някой е беден? Нека си е беден. Какво от това, че не се намира в двореца?

С това той никак не е по-лош от този, който служи там. Напротив, може да предизвика удивление. Защото елините циници – хора, които не струват повече от три гроша и които са възприели също такава, струваща не повече от три гроша философия (наустина, такава е гръцката философия), като са се облекли в мантия и са си пуснали коси, посрамват другите. Нима истинският любител на мъдростта не е способен на нещо повече? Ако само измамният външен вид, само сянката на философията така възвисява, то какво да кажем за този, който възлюби истинската светла премъдрост? Няма ли да започнат всички да го уважават? Защо да не поверим на такива лобомъдрени хора без никакви опасения, и домовете, и жените, и децата си?

Желаете ли да ви покажа и сред миряните истински мъдреци? Ако искате, ще спра словото си на Авраам, когото всички постоянно сочат, казвайки: „Нима той не е имал жена? Нима не е имал деца?“ Самият аз ще ви кажа същото, което ни казвате и вие. Той имал жена, обаче не това го направило знаменит. Той имал богатство, но и чрез богатството не станал угоден на Бога. Родил деца, но не за това го облажаваме. Придобил 318 домочадци, но и това не го направило достоен за удивление. Искате ли да разбереш какво го е прославило? Това, че той обичал странниците, нехаел за богатството и бил скромнен. Защото, кажи ми какво е свойствено за мъдрият човек? Не е ли това – да презира богатството и славата, да стои по-високо от завистта и от всяка страст? Нека сега да поставим, така да се каже, Авраам тук и всички да видим колко мъдър бил той.

Първо, отечеството не му било по-скъпо от Божията воля: *Излез – му казал Господ – от твоята земя, от твоя род и от дома на баща си* (Бит.12:1), и той веднага излязъл. Не могъл да го удържи нито родителският дом, нито връзките на дружбата, нито каквото и да било – иначе не би излязъл. Също така ни най-малко не му били скъпи нито славата, нито богатството. Като обърнал в бягство неприятелите по време на война, той с презрение отхвърлил плячката, която му предлагали. По същия начин и синът му не

чрез богатството си станал достоен за удивление, а чрез гостоприемството си. И не за това, че имал деца, а защото бил послушен. И не защото имал жена, а защото жена му била неплодна. И двамата – и Авраам, и Исаак – не смятали за нищо сегашния живот, не търсели богатство и всичко презирали.

Кажи ми кои растения са най-добри? Не тези ли, които сами в себе си съдържат сила и нито от гъждове, нито от градушки, нито от поривите на ветровете, нито от други подобни причини търпят вреда, но стоят на открито и нямат нужда нито от покрив, нито от ограда, тъй сякаш всичко презират? Такъв е истинският мъдрец, такова е богатството му! Той нищо няма и всичко има; всичко притежава и не притежава нищо...

Кажи ми също кое тяло е особено силно? Това, което е здраво ли, което лесно понася глад, не изисква засищане, не му влияят нито студ, ни жега, или онова, което не е способно да понася всичко и нещо повече – за своето здраве се нуждае от готвачи, тъкачи, ловци и лекари? Наустина, само истински лобомъдреният, който няма нужда от нищо подобно, е истински богаташ. И тъй, не търсете ограда за своите деца във външните блага, а ги възпитавайте според наставлението на Апостола. В това се заключава богатството, в това се състои славата. Когато временната слава и богатство преминат (а те са непостоянни), хората, които са ги притежавали, стават като болно, повредено растение, което не само не е принесло никаква полза в миналото, но е носело и загуба. Така и оградата, която не пази от поривите на вятъра, често не предпазва и от падения. Следователно богатството много вреди, оставяйки ни неподготвени да понасяме превратностите на живота.

И тъй, да възпитаваме децата си така, че да могат всичко да понасят и да знаят как трябва да се постъпва сред нещастия, да ги възпитаваме *в учение и наставление Господне* и ще получим голяма награда.

И наустина, ако хората, които се занимават с изобразяване на царете и рисуват техните портрети, се ползват с голяма почит, то ние, които украсяваме образа

на Небесния Цар – защото човекът е образ Божий – няма ли да се насладим на много по-големи блага заради възстановяването на Божието подобие? Именно с това може да бъде сравнена добродетелта на такава гуша, която е научила децата си да бъдат добри, кротки, незлопапетни, готови за благодеяния, човеколюбиви, което е свойствено на Бога, и способни да не ценят земните блага.

Из 21-ва беседа върху Посланието на св. ап. Павел до ефесяни.

НЕБРЕЖНОСТТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДЕЦАТА Е НАЙ-ГОЛЕМИЯТ ГРЯХ

И че не без основание мисля така ще ви докажа от самия опит, за да знаете, че дори всичко у нас да е устроено прекрасно, ако сме небрежни към спасението на децата си, ще бъдем подложени на най-тежко наказание. Вие знаете разказа за първосвещеник Илиї, съдържащ се в Божественото Писание (1 Цар., гл. 1-4). Ако нищо не е могло да оправдае знаменития престарял свещеник, който 20 години непорочно началствувал над еврейския народ и живял във време, когато не се е изисквал особено строг живот, а напротив, той погинал по ужасен и бедствен начин, защото не се грижил с цялото си старание за децата и виновността му за това нехайство като тежка и голяма вина надминала всички негови преимущества и обезсилила всичките му добри дела, то какво осъждане ще постигне нас, живеещите във времена, когато се изисква по-голямо любовърие, след като нямаме добродетелите на Илиї? Ние не само сами не наставляваме децата си, но кроим козни и се въоръжаваме против тези, които искат да правят това и постъпваме с децата си по-лошо от варвари. Защото жестокостта на варварите води само до робство, до опустошаване и пленяване на отечеството и изобщо до телесни бедствия. А вие пороб-

вате самата гуша и окована като някакъв пленник, я предавате на злите и свирепи демони и на техните страсти. Именно това правите, когато и сами не внушавате на децата нищо духовно, и на другите не позволявате.

И нека никої не казва, че мнозина, които дори повече от Илиї са били нехайни към своите деца, не са претърпели нищо подобно на претърпяното от него. Не, за този грях те многократно са претърпели наказание и то в много по-голяма степен. Защото откъде идва преждевременната смърт? Откъде идват тежките и продължителни болести, както при нас, така и при децата? Откъде идват загубите, нещастията, скърбите, безбройното множество злини? Не от това ли, че не се стараем да поправяме своите порочни деца? И като доказателство, че това не е просто догадка, биха били гостатъчни бедствията на стареца (Илиї). Обаче ще ви приведа и няколко думи на един от нашите мъдреци. Ето какво казва той, като разсъждава за децата: *Не се радвай на синовете нечестиви... ако в тях няма страх Господен, не се надявай на техния живот* (Сир.16:1-2). Защото ще заридуаш с преждевремен плач и неочаквано ще разбереш за гибелта им. И тъй, както казах, мнозина са претърпели много подобни неща. И ако някой са избягнали наказание тук, това е за тяхна погубел, защото ще понесат най-жестоко наказание след отминаването си от този свят.

Да не постъпваме безразсъдно поради това, че Бог сега не изпраща пророк и не предвещава наказание, както е станало с Илиї. Сега не е времето на пророците, но въпреки, Той и сега изпраща пророци. Откъде ни е известно това? Казано е: *Имат Мойсея и пророците* (Лука 16:29). Казаното на тях (на тези, по времето на които са живели Мойсей и пророците) е казано и на нас. И Бог говори не само на Илиї, но чрез него и чрез неговите страдания на всички, които съгрешават по същия начин. Бог не гледа на лице и ако е изтребил по такъв начин по-малко виновния с целия му дом, то няма да остави без наказание и извършилите по-тежки престъпления.

Сам Бог много се грижи за възпитанието на децата. За това той е вложил в природата

на човека такава влечение (на родителите към децата), че да постави родителите в неизбежна необходимост да се грижат за своите деца. А впоследствие постановил и закони да се грижат за тях, като установил празници и заповядал да обясняват причината за установяването им. Така, като казал за Пасхата, Той прибавил наставлението: *В оня ден извести на сина си и кажи: туй е заради онова, което Господ (Бог) ми направи, когато излязох от Египет* (Изм.13:8). Същото Той прави и в Закона. Защото, като казал за първородните, отново добавил: *И кога отпосле те попита син ти и рече: що е това? ти му кажи: със силна ръка ни изведе Господ от Египет, от дома на робството; защото, когато фараонът се противеше да ни пусне, Господ умъртви всички първородни в Египетската земя, от първородно човеческо до първородно от добитъка – затова аз принасям в жертва Господу всичко мъжко, отварящо утроба* (см. 14-15). Чрез всичко това Той заповядва да водим децата към богопознание. А и на самите деца заповядва много неща по отношение на родителите, като награждава послушните (деца), а непризнателните наказва и по такъв начин ги прави още по-скъпи за родителите им. И наистина, когато някой ни направи господари над друго, то с тази чест той ни налага най-отговорно задължение да се грижим за него, тъй че дори само това е в състояние да ни убеди, че цялата съдба на човека е в нашите ръце и не можем така скоро да се решим да навредим на този, който ни е поверен. А още, когато той сетне се гневи и негодува повече, отколкото самите оскърбявани и се проявява като строг и наказващ, то с това още повече ни подбужда (към изпълнение на дълга).

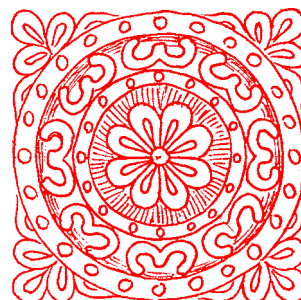
Така направил и Бог. Към тези две задължения Той прибавил и трето, естествено задължение, или ако искаш, да го наречем първо. А именно: за да не пренебрегват родителите Неговите заповеди, след като получили повеля да възпитават децата, Бог ги свързал с естествена необходимост. И за да не се разкъса съвсем тази връзка, бидейки оскърбявана от децата, той я оградил с наказания и от Своя страна, и от страна на родителите. По такъв начин и децата е подчинил на родителите, и у родителите е възбудил любов към децата.

Впрочем не само с това, но и с четвърто средство Бог силно и тясно ни е свързал с тях. Той не само наказва злите към родителите деца, а добрите награждава, но същото прави и с родителите, като жестоко наказва нехайните по отношение на децата си, а грижливите угостоява с почести и похвали. Така и този старец (Илий), който във всяко друго отношение бил достоен за похвала, Той наказал само заради небрежността му към децата. А патриарх Авраам наградил заради неговата грижливост към тях не по-малко, отколкото заради другите му добродетели. Защото, говорейки за многото и велики дарове, които Бог обещал да му даде, Той представя като причина именно тази добродетел: *защото аз го избрах (Авраам), за да заповядва на синовете си и на своя дом след себе си, да ходят по пътя Господен и да вършат правда и съд* (Бит.18:19).

Това казах, за да разберете, че Бог няма да бъде снизоходителен към нехайните за тия, за които Сам Той толкова се грижи. Защото не е възможно един и същи Бог, Който Сам толкова е направил за спасението на децата, да остави ненаказана родителската небрежност. Така Той силно ще възнегодуба и ще се прогневи, както всъщност и станало [с Илий]. Затова и блаженият Павел настоятелно убеждава, казвайки: *Вие, бащите, не дразнете децата си, а ги възпитавайте в учение и наставление Господне* (Еф.6:4).

Из „Към вярващия баща. Слово 3.“ – В: Полное собрание творений св. Иоанна Златоустаго в 12-ти томах. Т. I, кн. I. М., 1991, с. 84-87.

Превод от руски език.

Православен светоглед

Триадицкий епископ Фотий

ОТНОСНО ЧЕСТОТО ПРИЧАСТЯВАНЕ¹

(Из отговори на епископ Фотий на въпроси, поставяни му от християните при неговите архи-пастирски посещения в енорите на Българската Старостилна Православна Църква в страната)

Този въпрос в православния свят – имам предвид официалното Православие – започва да се разисква сравнително по-отдавна; у нас той се поставя по-късно, през '90-те години, главно под влиянието на трудовете на протоиерей Александър Шмеман, покойник вече, преподавател в Ню-Йоркската семинария „Св. Владимир“ в диоцеза на Американската православна църква – като цяло една изключително модернистично настроена юрисдикция. Освен това този въпрос става актуален в съседна република Македония по-рано, отколкото у нас – може би и оттам нещичко да е привнесено; актуален е и в Сръбската патриаршия; актуален е в Русия, там се дискутира особено активно в новообновленските среди. В „Православно слово“ сме публикували статия на отец протопрезвитер Михаил Помазански, в която се прави характеристика на литургическото богословие на отец Александър Шмеман. Отец Шмеман фактически става изразител на

някои съвременни западни богословски идеи в православния свят. Неговото богословие е подчертано модернистично и е в съзвучие с представителите на авангардното, ако можем така да го наречем, модерно православно богословие, ярки представители, на което са, например, митрополит Иоан Зизулас в Константинополската патриаршия, протоиерей Тома Хонко – настоящият ректор на семинарията „Свети Владимир“ в Ню-Йорк, и други. Съвременник на отец Шмеман и звучащ сходно с него е протоиерей Йоан Майендорф. Техните съчинения се възприемат у нас като особено престижни и, най-схематично казано, главно те поставят проблематиката за честото причастяване на наша почва – започват разговори, дискусии, публикации и така нататък.

Факт е, че в първохристиянските времена християните са се причастявали на всяка една света Литургия, т. е. така е било през първите векове на християнството докъм IV век (след малко ще приведа едно свидетелство за IV век). Факт е, че в първите християнски векове верните са пристъпвали към светите Тайни, без да е било задължително да се изповядват. Факт са и много други неща: не е имало иконостас тогава; миряните са се причастявали погдвата вида – не с лъжичка, както сега – све-

¹ Из беседата на Триадицкий епископ Фотий с енорашите от Пловдив и Пазарджик, проведена в храма „Свети великомъченик Георги Победоносец“ в гр. Стамболйски на; 16 ноември 2006 г.

² Прот. Михаил Помазански. Литургическото богословие на о. Александър Шмеман. – „Православно слово“, бр. 3-4/1999 г., с. 22-29.

ценникът е подавал в устата на мирянина късче от светото Тяло, а дяконът е поднасял потира, от който миряните са отпивали. Факт е, че първите християни в епохата на гоненията са имали право да гържат в домовете си, на най-святото място, частичка от светите Дарове.

Но кое е несъстоятелното във възгледите на отец Шмеман за „връщане“ (след малко ще поясня защо казвам „връщане“ в кавички) към първохристиянските литургични образци? Ами вижте, верността към Христовата истина в никакъв случай не се изразява в една археологическа реконструкция на богослужението, каквото е било през първите три века, да речем. Богослуженното предание на Църквата, духовното учение на Църквата се развива, но не като прибавяне на нещо ново към старото, а така, както се развива един ембрион. В ембриона е заложен целият човек, но именно ембрионът преминава през съответните периоди на развитие и в крайна сметка резултатът е един оформен, завършен човек. Обаче човекът, ако се върне към ембриона, няма да стане по-пълноценен от това, нали?

Следователно от православна гледна точка развитието, ако можем да говорим за развитие, или по-скоро разгръщането на догматическото духовно и литургично предание на Църквата през апостолско време и в епохата на светите отци е действително развитие на един ембрион, който достига в определен момент до своята зрялост. Оттам насетне ние трябва да имаме, така да се каже, смелото смирение да възприемем литургичното, догматическото и духовното предание на Църквата в неговия зрял вид и да се впишем в него, а не да се опитваме да го доразвиваме чрез прибавяне на ново към старото или чрез едно кабинетно археологично реконструиране на първоначалния ембрион.

Ние знаем, че през вековете започва да се формира църковният устав, започват да се прибавят молитви, които по-рано не ги е имало, но това е преминаване през различните етапи от развитието на ембриона. Християните започват да се причастяват по-рядко. Свети Василий Велики свидетелства съвсем ясно, че по негово време в

Кесария християните са се причастявали четири пъти седмично. Християните започват да се причастяват след изповед. Какво е това, нещо ново? Средновековни нововъведения, които нямат нищо общо с първоначалното християнство? Дайте сега да ги отмахнем, че да се върнем към това, което е било в най-гълбока древност, така ли? – Не.

Всъщност, целта на всичко, което Църквата е приела, целта на това развитие на ембриона е да се запази и да се изрази във възможната пълнота онзи дух, който е горял у първите християни и не се е нуждаел тогава от тези външни опори, които му придава след това църковният устав, нормирането на богослужението – всичко това, което Църквата постепенно е установила – то не е самоцелно. Смисълът е да се запази именно във възможната степен автентичният първохристиянски дух. Ето защо, ако в пламъка на първохристиянското горене, в пламъка на покаянието на първите християни галеч не винаги е била необходима изповед, за нас тя е необходима, за да можем чрез нея да получим прошка на греховете, да задълбочим своето покаяние и да се приобщим към този дух, който са имали те. Отец Шмеман говори да се причастяваме на всяка Литургия, а защо тогава не казва каещите се да стоят в притвора и защо не настоява епитимииите днес да са такива, каквито са били в древност? Къде са каещите се, които искат прошка от всеки влизащ в храма християнин, както е било в първите три века? Но такова нещо днес не виждаме и модерните въобще не говорят за това. Следователно техният подход е едностранчив, преднамерен, обусловен от модерни мисловни нагласи, а не от стремеж за вяност на истината в нейната пълнота. Ето защо ние не би следвало да разглеждаме честотата на причастяването като въпрос сам по себе си и като въпрос само количествен. Не колко често се причастяваме, а как се причастяваме, ето това е същественият въпрос. Да, по принцип колкото по-често се причастяваме, толкова по-добре, но този принцип не е самоцелен.

Впрочем много се е спорело за това колко често да се причастяват монасите, спе-

циално. Тези спорове довеждат до доста сериозни сътресения в живота на светогорските монаси през XIX век. Свети Никодим Светогорец и неговите последователи, така наречените „коливади“, са отстоявали гледището, че монасите би следвало да се причастяват всеки ден с кратък пост преди това и без задължителна изповед, ако съвестта не ги укорява в по-тежък грях. Но в Русия, да речем, се установява практика християните да се причастяват четири пъти годишно – веднъж на всеки пост или минимум веднъж годишно, като тази практика влиза и в някои катехизични текстове на Руската Църква. Обаче един светител Теофан Затворник говори многократно в полза на по-честото причастяване. Но, забележете, Църквата никъде не е постановила: трябва да се причастявате толкоз и толкоз пъти. Да, прекрасно е на всяка света Литургия да се причастяват всички, обаче същината е в следното: с какво вътрешно разположение ние пристъпваме към Господнята трапеза. „Който яде [от Хляба] и пие [от Чашата] недостойно, той яде и пие своето осъждане“, казва свети апостол Павел (1 Кор. 11:29).

Ако говорим за евхаристийно богословие на Църквата или за това с какво духовно настроение, с каква нагласа, с какви мисли и чувства следва да пристъпваме към Тайните Христови, да прочетем предпричастните молитви. От кого са съставени те? – От свети Иоан Златоуст, свети Василий Велики, свети Иоан Дамаскин, свети Симеон Метафраст и свети Симеон Нови Богослов – това са авторите на предпричастните молитви. Вижте с какъв трепет, с какъв страх Божий, с какво благоговение пред светинята, и в същото време с какъв дълбок стремеж, с какво силно желание за общуване с Христос чрез приобщаването със светите Тайни са напоени тия прекрасни молитви! А ако ние с вас можем да се причастяваме на всяка една света Литургия с таква благоговение, с такъв трепет, с такава вяра, с таква упование – моля, причастявайте се на всяка Литургия; но ако ние не можем и чувствуваме своята немощ, би следвало да определим честотата на причастяването в зависимост от възможностите да

се подготвим колкото може по-добре по съвест, като се помъчим да усвоим колкото е възможно по-дълбоко светите мисли и светите чувства, които бликат от предпричастните молитви.

Да се подготвим означава да спазим и пост – такъв, какъвто благослови нашият духовен отец, защото Църквата е възприела седмдневния пост, но не като абсолютно задължително условие. Този пост, знаем, може да бъде съкратен до три, два, дори до един ден. Следователно Църквата е предгоставила продължителността на поста преди свето Причастие на пастирската разсъдителност на свещеника. Второ, когато се готвим да пристъпим към светите Тайни, ние трябва да се проникнем от дух на колкото е възможно по-дълбоко и искрено покаяние – това се усеща толкова ясно в предпричастните молитви. Какво, освен тайнството Изповед, ще ни помогне за това? Следователно, практиката на Църквата, макар и формално да се отличава от древната практика, по същество – в дух и истина – е съгласна с тази практика, защото нейната цел е да съгрее у нас тези мисли и чувства, тази духовна нагласа, която преизобилно е пламтяла в мнозина от първите християни. Не е важна толкова честотата, макар че и Оптинските старци също са призовавали към по-често причастяване в усилни времена, защото който не яде Плътта на Сина Човечески и не пие Кръвта Му, няма живот в себе си, казва Господ (срв. Иоан. 6:53). Но най-съществено е с какво разположение, с каква духовна подготовка пристъпваме към светите Тайни.

Свети Симеон Нови Богослов казва, че ако не принесем духовен плод след светото Причастие, това Причастие е за наше осъждане. А какво означава да принесеш духовен плод? – Силите, които получаваши от приобщаването със светите Тайни, благодатните сили – приобщаваши се със Самия Христос! – да не ги захвърлиши още след обяд и да се впуснеш ведно, второ и трето греховно увлечение, а да се опиташи да се приближаваши все по-плътно и по-плътно до Господа. Ако пристъпваме към светите Тайни с такива мисли, чувства и разположения, ако пристъпваме със страх и трепет да не би те

да са ни за съд и осъждане, ако пристъпваме с желание по милостта на Господа да се приобщим с тях не за осъждане, ето тогава ставаме достойни участници в Господнята трапеза. Достоен е този, който дълбоко съзнава своето недостойнство. Повтарям: четете предпричастните молитви и вие ще усетите духа, който трябва да възгряваме в себе си преди приобщаването със светите Тайни.

Светител Серафим е съветвал своите чеда да се причастяват на Господските и Богородичните празници, т. е. приблизително веднъж на месец. Може човек да се причастява и по-често, но, моля ви, не се взирайте кой кога се причастява: този защо се причастява – че той миналата, по-миналата неделя се причасти; ама че сега пак ли е постил? Това е отвратително и унизяващо божественото достойнство на светите Тайни; унизявате и брата или сестрата, които може да пристъпват с такова покаяние и с такъв трепет към светата Чаша, за каквито ние не сме могли да си помислим. Най-същественото е подготовката, чувството на покаяние да е живо, благоговението да е живо, да се задълбочава усетът към светинята. Тогава Господ дава, и то дава преизобилно. А когато човек, както е при православните модернисти, пристъпва всеки път към светата Чаша лековато, без тази подготовка и си мисли, че по този начин е верен на първохристиянските традиции, той се заблуждава и тази заблуда има своите трагични, даже ужасяващи илюстрации. Например, свещеници от Американската православна църква употребяват алкохол и храна преди Причастие. Миряни пристъпват не на гладно към светите Тайни. Да не говорим за практиката при протестантите и римокатолиците. Можеш и да закусиш – никой не те ограничава. Това ли е вярност към първохристиянската традиция? Мисля, че разбирате плоскостта, на която се опитвам да изнеса този въпрос. Оттам насетне по принцип, повтарям, колкото по-често човек се приобщава със светите Христови Тайни при тия условия, толкова по-добре.

Въпрос: Трябва ли за всяко причастяване да вземаме благословение от свещеника?

Отговор: По принцип такова благословение човек взема, когато пристъпва към тайнството Изповед. Тук обаче има една опасност. Човек може да започне да се причастява често поради духовно нездрав погуби – има хора в прелест, които гържат да се причастяват често. Обратно, има хора, които пак поради нездравото отношение към светинята, казват: „ние не сме достойни и затова няма да се причастяваме често“, но междувремето си грешат зравата. „Аз не съм достоен, няма да се изповядам, за да се причастя“ — това е нелепо. За съжаление такива нагласи се срещат сред православните християни.

Тук вече пак зависи много от способността на духовника да прецени погубите на един християнин за относително по-често причастяване, но, повтарям, това е въпрос на сърце и съвест; не бива да ограничаваме подготовката на причастяването с формални изисквания и с формално спазване на предписания. Защото, повтарям, всичко това, което Църквата е приела, има една цел – да възгрява у нас автентичния християнски дух, за който е дума. Вземете, прочетете на български език предпричастните молитви, помислете върху тях. Ако нещо не ви е ясно, ако имате недоумения, попитайте свещеника. Мисля, че това ще помогне на всеки един от нас да усети каква трябва да бъде в духовен план подготовката ни за приобщаване със светите Христови Тайни.

КАК ДА РАЗБИРАМЕ ДУМИТЕ НА СПАСИТЕЛЯ ЗА ОТРИЧАНЕТО ОТ СЕБЕ СИ?¹

Въпрос: Как в пълнота трябва да разбираме думите на Господа да се отречем от себе си, да вземем кръста си и да последваме Господа (Мат. 16:24)?

Отговор: Отричането от себе си е най-трудният подвиг в духовния живот, несъмнено. Отричането от себе си трябва в най-общ план да го разбираме така: стремеж да се борим с егоизма, със себичността, със самолюбието, със склонността на мен да ми е добре, а пък за другите – после. Конкретният път за борба с тези неща, за отричането от себе си очертава светител Серафим Софийски с един прост духовен съвет: „Когато правят нещо, което не ти се нрави, което не ти е по сърце, казвай си вътрешно: Слава Тебе, Боже! Слава Тебе, Боже! Слава Тебе, Боже!“ Вижте колко е просто. Обаче опитайте се да го приложите на дело и ще видите колко е трудно, защото тази нагласа, за която говорим, егоизмът, самолюбието, съзнанието за висока собствена значимост – е дълбоко вгnezдена в сърцата ни.

И ще ви дам един съвсем прост пример, над който не се и замисляме. Пример, че наистина ние обичаме себе си и спираме вниманието си най-вече върху себе си. Ако гледаме една групова снимка, на която сме и ние, къде най-първо ще отиде погледът ни? – Да видя себе си добре ли съм излязъл. Е, после, разбира се, ще погледна и другите, но първо – „аз“. Ето това е една от проявите на тази дълбока отрова, която поражда сърцата ни. Ето това е коренът на гордостта, за която говорим, че е първият и най-голям грях, първи и по време.

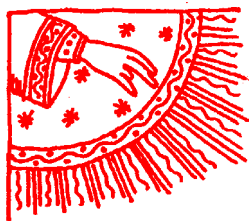
И тъй, не е лесно човек да се отрича от себе си, защото, по думите на свети Макарий Египетски, у нас има още една гуша – това е гушата на греха. Ние сме сътворени по Божий образ и подобие. Нашата природа – такава, каквато е излязла от ръцете на Твореца – е безгрешна, но вследствие на гре-

хопадението, под действието на греха, вършен доброволно от човека, у нас се изгражда, образно казано, една втора гуша – гушата на греха, и с тази гуша ние отъждествяваме самите себе си. Ето с нея трябва да се борим, защото тази гуша на греха, както я нарича свети Макарий Велики, ни пречи. Свети апостол Павел я назовава *стар човек* или *вехт човек* в своите послания (Рим. 6:6; Еф. 4:22; Кол. 3:9 и др.). Но, повтарям, конкретно, на всяка една крачка ние би следвало да имаме първо, вътрешното съзнание, после – усет и – може би най-важното – решимост да се борим с всяка една проява на нашия егоизъм, на нашето самолюбие, на нашето съзнание за висока собствена стойност.

Вижте колко неща прави човек, за да изглежда добре в очите на другите! Човек желае да бъде забелязан от другите, да бъде високо ценен от другите; за целта човек се облича по съответен начин, въпреки че това може да е грозно и смешно. Защо хората се обличат екстравагантно или даже безумно от една смислена, сериозна гледна точка? – За да направят впечатление на другите, да обърнат вниманието върху себе си. Това би следвало да бъде чуждо на нашето християнско съзнание.

Разбира се, отричането от себе си не се постига изведнъж, а с упорита борба. Затова Господ казва, че трябва да вземем кръста си и да Го последваме. Кръстът – това са всички изпитания, всички тежести в нашия живот. И както казва светител Игнатий (Брянчанинов), кръстът е много тежък, докато е наш собствен, а когато ние поемем върху себе си Христовия кръст въз основа на едно истинско себеотречение, тогава вече кръстът не тежи, макар и изпитанията да са сами по себе си тежки. А кръстът не тежи, защото човек се прониква и от съзнанието, и от чувството, че търпи заради Господа, Когато обича. Не е толкова трудно да търпиш и несгоди, и изпитания, и всякакви трудности заради този, когото обичаш.

¹ Из беседата на Триадицкия епископ Фотий с енориащите от храма „Св. Троица“ край гр. Гоце Делчев, проведена на 27 ноември 2006 г.

ТѸ ЄСН БГЪЗ, ТВОРАЊН ЧУДЕСА (Пс. 76:15)

Радѹнѹа, радостѹе нѹша, шрадѹ н оутѹшѹеніѹе вѹрнымъ дѹрѹюцѹам!

Сказание за чудотворната икона на Пресвета Богородица, наречена „Отрада или Утешение“

По случай 1200-годишнината от нейното явяване

Градината на Божията Майка – Светата Атонска гора, е украсена като с благоуханни цветя с множество чудотворни Нейни икони. Нека спрем погледа си на една от тях – иконата „Отрада или Утешение“, която се прославяла в манастира Ватопег преди дванадесет столетия – през 807 г.

Ватопегският манастир „Благовещение на Пресвета Богородица“ бил съграден още в IV век, по времето на св. равноапостолен цар Константин. През 395 г. синът на император Теодосий Велики – Аркадий, пътувал с кораб покрай атонския полуостров. Неочаквано се надигнала силна

буря. Една вълна грабнала царския син, който стоял на палубата, и го отнесла в морето. Всички на кораба изпаднали в ужас. Много усилия моряците успели да хвърлят котва близо до Ватопегския манастир. Спътниците на княз Аркадий слезли на сушата и дълго търсели по крайбрежната ивица тялото на потъналия царски син, ала усилията им оставали безуспешни. Като загубили вече всяка надежда, те, изморени и унили, тръгнали обратно покрай гъстия храсталак, който растял по брега. Но дивна е Божията милост и непостижими са

Неговите съдби! – Неочаквано моряците видели под сянката на един храст царският син да спи спокойно, с още мокри от водата грехи. Когато се събудил, Аркадий разказал, че е бил спасен от неизбежна смърт с помощта и застъпничеството на Божията Майка. Оттогава манастирът получил

названието Ватопег, което на гръцки език означава „храстът на момчето“. Преизпълнен с благодарност, императорът разширил манастира и го обогатил с много дарове. За спомен на това необикновено събитие по негова заповед бил построен храм, чийто олтар се намирал на самото място, където отк-

Пресвета Богородица спасява Аркадий. Детайл от медна литография на манастира, 1792 г.

рили спящото момче. На освещаването присъствувал и престолонаследникът заедно с тогавашния Константинополски патриарх Нектарий.

Драгоценна светиня на този манастир е чудотворната икона на Пресвета Богородица „Отрада или Утешение“. Преданието разказва за нея следното.

През 807 г., а според друго предание – няколко века по-късно, на брега на Атон слязла шайка морски разбойници. Те решили да нападнат Ватопег – един от най-богатите светогорски манастири, да избият мона-

сите му и да извършат жесток грабеж. Но манастирът бил защитен с високи стени, а портите му – здраво залостени. Затова разбойниците се скрили в околните храсталаци с намерение призори, когато монасите отворят вратите на обителта, те безпрепятствено да влязат в него и да сторят замисленото злодеяние. По това време в храма течало обичайното нощно богослужение. Когато завършила утрента, братята се разотишли по килиите за кратък отдих. Според обичая изуменият дал ключовете на вратаря, за да отвори вече портите, а сам той останал в храма и започнал да чете молитвеното си правило близо до богородичната икона. Изведнъж той чул от нея глас: „Не отваряйте днес вратите на манастира, но се качете на стените и прогонете разбойниците!“ Изуменият с удивление се възгледал в иконата, откъдето идвал гласът и видял, че образите на Пресвета Богородица и на Младенеца са оживели. Спасителят прострял дясната Си ръка, закрил с нея устата на Своята Майка и строго казал: „Не, Майко, не ги предупреждавай! Те заслужават да бъдат наказани, защото са нехайни към своите монашески задължения!“ Но, о дивно майчино гръзновение! Пресвета Богородица отместила възспиращата Я ръка на Своя Божествен Син и като обърнала лице към изумения, още два пъти повторила същите думи. От този миг изображението на иконата останало такова, каквото го видял изуменият. Пресвета Богородица отвръща лицето Си и с ръка задържа десницата на Божествения Младенец. Ликът Й е изпълнен с кротост и милосърдие, а погледът на Спасителя е строг, дори гневен.

Ужасен от видението, изуменият веднага събрал братята и им разказал за случилото се. Монасите, виждайки изменения вид на иконата, със създи на очи прославили милостивото застъпничество на върховната Покровителка на Атон. След това те побързали да се изкачат на високите стени на обителта и отблъснали враговете. Така с помощта на дивната небесна Застъпница манастирът бил спасен от разрушение, а монасите от сигурна смърт. От това

Ватопед. Северното крило на манастира.

време иконата на Божията Майка била наречена „Панагия Парамития“ – „Отрада или Утешение“. Сега тя се намира в параклиса, който носи нейното име, на стената до десния клирос. В памет на извършеното чудо пред нея горят неугасващо кандило и голяма свещ. На това място, като особено свято, се извършват постриженията на братята в монашество и всеки ден се отслужва молебен към Божията Майка.

Празнува се на 3 февруари (21 януари, ст. ст.).

Използувана литература:

1. Сказания о чудотворных иконах Божией Матери и о Ее милостях к роду человеческому. Изд. Свято-Троицкий Новоголутвин женский монастырь, Коломна, 1993, с. 126.
2. Акафисты Пресвятой Богородице. Изд. группа Свято-Троице-Серафимо-Дивеевского женского монастыря „Скит“, б. м., б. г., с.169-178.
3. Молитвы за ближних и два редких акафиста, имеющих особую благодать. М., 1995, с. 65-67.
4. Книга о Пресвятой Богородице. Изд. Трифонов Печенгский монастырь, М., 2000, с. 219.
5. Чудотворни икони на Пресвета Богородица – Св. Гора Атон. Славянобългарски манастир „Св. вмчк Георги Зограф“, 2006, с. 72-76.

ЖИТИЕ И СТРАДАНИЕ

НА СВЕТИЯ МЪЧЕНИК

ГЕОРГИ СОФИЙСКИ (СТАРИ)

по случай 570-годишнината от мъченическата му кончина

Предлагаме на читателите житието на св. Георги Софийски (Стари), написано от неизвестен очевидец на неговия мъченически подвиг. За първи път то е отпечатано през 1964 г. от Хр. Патринелис – „Един неиздаден разказ за неизвестния новомъченик Георги“ – в Атинското списание 'Ορθοδόξος παρουσία (кн. I-II). Текстът на житието е запазен единствено като препис в гръцкия ръкопис Π 50 от Марицианската библиотека във Венеция, л. 235а-242а. Кодексът е датиран от XVI в. Заслугата за представянето на този житиенпис в България принадлежи на доц. Апостол Михайлов, известният преподавател по старогръцки и латински език в Софийската Духовна академия. През 1965 г. той публикува своята статия „Един неизвестен софийски мъченик“ в сп. „Духовна култура“, кн. 5-6, а през 1971 г. – в „Старобългарска литература. Изследвания и материали“, кн. I, с. 403-411. Макар житието да не е съставено от високо образован човек и в него да има много недостатъци от литературна гледна точка, достоверността му е безспорна. Всички дати и имена са верни и позволяват датирането на самия документ – той е написан скоро след мъченичеството на светеца (26.Π.1437), преди смъртта на Константинополския патриарх Иосиф (юни 1439 г.). Преводът на български език е на Левкийския епископ Партений.

По човешки погледнато беше много страшно, защото, от една страна, плътта е немощна (Мат. 26:41; Марк. 14:38), а от друга – фанатичната ревност на агаряните голяма. Обаче от гледище на очакваните [небесни] награди беше много радостно и блажено! Ето какво означава едно безпорочно кръщение, което не е омърсено със скверноти, но прави приелия го приятел на Бога и син Божий по съпричастие! И какво друго би могло да се разкаже, за да се възвеличи Бог, Който има такива избраници и ревностни желатели да получат красотата на неизречените блага, каквито умът не познава, и ухото не е чувало, и на сърце човешко не е угвало (срв. 1 Кор. 2:9).

Един човек, хубавец на вид, а още по-хубав по душа, навършил 30 години, не знам как и

по какъв случай се намери в Огрин, който някога беше блажен граг, защото имаше християнско население, а сега е нещастен, защото е преизпълнен със заблуда, както преди, когато го владееше нечестивият род на езичниците елини. Знаем само това, че беше гошъл от града, наречен София. Веднъж отишъл при един агарянин, който правел лъкове, с желание да му направи лък или – както си мисля – от ревност да спечели небесна слава и да простреля агаряните със смъртна рана. Този хубав млад мъченик Георги беше с военен чин, както личеше от облеклото и от пояса му, от цялата му фигура, от оръжието и шлема му и както можеше да се установи от умствените му качества и от знака на голямото отличие, [което носеше]. Ала там майсторът агаря-

нин започна да хули Господа нашего Иисуса Христа, слязъл от небесата заради нашето спасение и приел плът от непорочната Дева, та с подобното (Своего Тяло) да направи безсмъртно подобното (човешкото естество). Но изкушителят сатана е подготвил за човеците много пътища, водещи към гибел, както още в началото за нашия прародител Адам, така и сега, като побуди споменатия рог да казва, че Господ Иисус Христос, Бог и Творец на всичко, бил прост човек – о, нелепост! Оттам нататък, като продължаваше майсторът на лъкове да хули, младият свети Георги не можа да се стърпи, но цял пламнал от гняв и смелост, със силен и ясен глас извика:

— Велик е само Господ Иисус Христос, нашият Бог, и неизмерим е Неговият разум (срв. Пс. 146:5). А вашият [Мохамед], когото наричате пророк, няма качеството даже на едно псе! Кои е като нашия Господ Бог Иисус Христос, Които *живее във висините и наглежда смирените?* (Пс. 112:5-6)¹ Само Той е свят, само Той е достоен за поклонение, един Господ Иисус Христос, за слава на Бога Отца! Амин!² *Кой бог е като нашия Бог?* (Пс. 76:14) Само Той единствен е Творец и всичко е Негово творение!“

Храбрият мъченик беше много просветен.

Като чува това намиращите се наблизо агаряни – защото то ставаше на площада – нахвърлиха се върху него, както можете да си представите. И първо го биха с плесници по бузите. Но той не се уплаши, а напротив – непоклатим, с още по-гръмък глас и с твърдост извика [повторно] онова, което вече съобщихме. После взеха тетивата на лъка му и я завързаха на шията му, а ръцете му насила извиха назад, но не можаха да убедят благородния мъж, който беше и телом снажен и викаше:

— Каквото писах, писах!³ Веднъж се заклех да умра телесно за моя Господ, защото съм убеден, че ще живея с Него безкраен и блажен живот. Ако вие желаете да ме умъртвите или да ме водите при управителя, готов съм да ме влачите, където ви е угодно!

¹ Из молитвата на утринната просителна ектения.

² Текст от края на св. Литургия.

³ Използва изречение на Пилат по повод на Христовото разпятие.

Тогава заведеха мъченика, с оковани ръце, при един от управителите. А той си мълвеше благословените думи: *Блажени непорочните в своя път, които ходят по закона Господен* (Пс. 118:1) и постоянно викаше [към Бога]: „Ти, Господи, виждаш моето изповедание! Не ме изоставяй!“

После застана пред съдилището на управителя, и когато го засипваха с подобни и още по-многобройни от първите въпроси, отговаряше съвсем безстрашно, заради което го простряха на земята и много го биха. После го изпратиха при груг, който му рече:

— Така ли е, проклетнико, както чуваш?

Мъченикът притеснен малко от страх и желаейки да избегне тълпата, както Спасителят Ирода (Лука 9:9-10; 13:31-32), а това заповядваше и правилникът [за военната дисциплина], защото, като носител на оргена „меномисме“, борецът се покоряваше и разумно [постъпи като] застана изпънат [пред началството]. Обаче раздразнени като разлютени пчели, обладавайки фанатична ревност към злодеяние и опитни в тоя рог неща, [нечестивите] викаха както вече беше казано. А той стана и вдъхновено рече:

— Какво още да разкривам от истината? Каквото писах, писах! Да, мъчителю, казах всичко това, което и сега чуваш!

И както по-рано ги порицаваше, без ни най-малко да се плаши, така и сега ги изобличаваше с твърдо съзнание, тъй както груг някой би ги хвалил. Тогава управителят му каза:

— Обърни се и изповядай нашия пророк, когото си похулil, за да получиш от нас почести и много дарове!

Но той отвърна:

— Да не ми бъде това, да погина заедно с един смъртен човек! Съвсем не, след като знам единствения Образ на истината! Но изповядвам Господа Иисуса Христа, моя Бог и Творец, Които царува вечно. Аз изразходвах много средства, за да не се лиша от виждането и поклонението на животворящия гроб на Господа Иисуса Христа. Обаче дано не ми се случва дори само да видя гроба на оня, когото вие смятате за пророк! А както вярвам, така и проповядвам с висок

глас Оногова, Когото зная, че е жив, достоен за поклонение и съвършен Бог. А от вашия пророк бягам, за да не бъда осъден заедно със света!“ (срв. I Кор II:32).

Управителят каза:

— Ето, тълпата те иска, и аз нямам какво да им кажа, освен да станеш жертва на огъня.

Мъченикът се усмихна и рече:

— Ако станеш причина за това добро за мен, ще ти изкажа моята най-голяма благодарност. Ако ли пък още сега го заповядаш, презръщам ръката ти ненаситно!“⁴

Когато изрече това добрият мъченик Георги, управителят каза:

— Отведете го в затвора, докато измисля какво да правя с него!

Но и той нанесе на мъченика голям побой. А когато го водеха в затвора, един му биеше плесници, друг го удряше с юмруци, трети го заплюваше, четвърти го подиграваше и всеки някакъв вид наказания му налагаше. Следваше го голяма тълпа, от която никоой не остана безучастен в изтезанията на бореца. Но лицето на мъченика изразяваше мъжество, погледът му беше дълбок и строг, целият той – твърд и в нищо непокланен. Впрочем стигнаха до затвора, бутнаха го в него и го заключиха. Кое от двете заслужава похвала: мъжеството ли да се кръстиш [с кърваво кръщение] или напротив – съгласието да оскверниш хубавото кръщение?

На другия ден тасимани⁵ и всякакъв род агарянски първенци, някои от които – както казваха – водели произхода си от рода на техния пророк (тях ги имаха на голяма почит), като рояк се стекоха при първия управител⁶, който сега представляваше Амира⁷, понеже се случи последният да отсъствува. Той като ги видя, смути се и запита:

— Каква е тази врява и тази тълпа?

А велеречивите насядаха и клатеха глави към поборника. Един от тях с голямо съмнение, който се мислеше за нещо повече от другите, отговори и рече:

— Ние дойдохме от изтока – защото действително оттам произхождаха – само за да проповядваме и да разпространяваме нашата вяра, не за нещо друго. А сега виждаме на площада гръзко да хулят пророка, когото дойдохме да проповядваме. И ако се намирахме даже в Цариград, гордостта на ромеите, или в стария Рим, или – просто казано – в която и да било християнска страна, и там чуехме някой да хули нашия пророк и да говори такива работи против него, веднага бихме го посекли и щяхме да имаме награда, ако сторим това за нашия пророк. А тук, дето нашият род толкова се е разраснал и дето се казва, че е наше царството, виждаме християнският род да се нахвърля срещу нас!

И други хули наговориха, от които ние [християните] станахме още по-гръзновеци, понеже Спасителят е казал: *Ще бъдете мразени от всички заради Моето име; но и когото от главата ви няма да загине* (Лука 21:17-18). А когато някой е мразен, естествено е да бъде и хулен, защото омразата е пълна с хула и защото „завистта не умее са предпочете полезното“⁸. Впрочем подир тия големи заплахи управителят каза:

— Кои е този? Нека бъде доведен и пред нас, за да разследваме неговия случай!

И нареди на войниците да го доведат от затвора с най-голямо внимание, та никоой да не вдигне върху му ръка (защото всички скърцаха със зъби срещу него като необузгани зверове, за да го направят своя жертва). И те го доведоха, както им беше наредено. А мен най-много ме учуди това: как не омегна поне малко, но като че ли отиваше да става цар – така се гържеше, радостен и весел, и блажен, а на агаряните се насмиваше и светините им всячески презираше. И устремил очи към Бога, мълчаливо си казваше подхождаща молитва.

Доведен пред управителя, той не отрече нищо от онова, което беше казал по-рано, като някой отличен военачалник, който далеч е награснал красноречието на много уста. А какво направи управителят, който

⁴ Агарянски начин на ръкуване.

⁵ Вид големци.

⁶ Става дума за великия везир, който по това време е бил Коджа Мехмед Низамедим паша (1429-1438).

⁷ Амир – султанът, тогава Мурад II (1421-1451).

⁸ Постен триод, Велика сряда, IV хвалитна стихира на утренията и IV стихира от вечернята на „Господи, въззвах“.

много говори и нищо повече не постигна? Камо отхвърли желанието на тълпата, той каза:

— Аз, който познавам законите, го осъждам да бъде само бичуван, но не и да бъде изгорен, – понеже това искаха всички. Но тъй като те още повече закрещяха:

— Премахни го, премахни го, с огън го изгори! (срв. Лука 21:18) – управителят се уплаши от народа и рече:

— Вземете го вие и го съдете по вашия закон! (срв. Иоан. 18:31)

Прочее, взеха го и този благородник по дух тръгна към големия огън, за който, ако някой каже, че беше седмкратно разпален (срв. Дан. 3:19) няма да сгреси.

Когато наближи кладата, той не се уплаши, нито понижаваше глас, нито изпусна вопъл на страх за плътта си, а цял беше излязъл от настоящето и се беше пренесъл само в бъдещето. Затова не се боеше от ония, които убиват тялото, а душата не могат да убият (Мат. 10:28), но напротив – казваше си, че всичко е временно и очите си беше издигнал към Бога. После някой извади нож и го прободеше в сърдечната област, същото направи и друг. И ето, земята се обагри с мъченическа кръв. А мъченикът като видя бушуващия пламък, понечи да влезе в него, ала му попречиха стоящите там, които все още опитваха да го обърнат, като го плашеха с огъня. И много дарове обещаваха да му дадат, употребиха и ласкателства, дано го отклонят от истината. Обаче всичките им безумни гуми отидоха напразно. След всичко станало не ни е лесно да разкажем какви изобличения отправи мъченикът към мръсните убийци, само накратко ще кажа, че ги нарече по-голни от кучета. Тогава донесоха един кош, оковаха бореца във вериги, сложиха го в коша, а той призоваваше Бога, устремил към небето чувства и ум, и говореше:

— Единствен Боже, на Когото се покланяме в Троица, виждаш колко страдам, задето не се отричам от Тебе – о, да не ми бъде да изпадна в това най-пагубно зло! Ето защо,

както великодушен Господ, прости ми всичко, което съм Ти съгрешил от младини! Защото не зная друг бог, освен Тебе единия, Когото прославяме като Отец и Син и Свети Дух! И ме удостои с Небесното Си царство!“

Докато ставаше това, всички като с една ръка хвърлиха коша в огъня, в който един хвърляше дърва, друг тръстика, трети – смола, един – едно, друг – друго.

Когато пламна кошът и тялото на мъченика затрепери... прободоха с копие корема му и така вътрешностите му се изляха. Тогава да би видял ти седмкратно разпаления огън! Но злорадият сатана, който лиши Адам от голямото богатство на рая, изнамери и тук друго коварство. Какво именно? – „Ако заедно със страдалеца изгорим кучета и други животински трупове, ще лишим християните от една голяма придобивка – мощите на мъченика!“

Искусен е лукавият да прави зло. Те [неговите слуги] знаят това, тъй като мнозина от нашия рог отклониха, бидейки сами едnodневни и дурейки лекомислено само човешкото си благоденствие, докато ние пък претърняхме поражение в делата си, с които не изпълняваме волята Божия, както и казва един от пророците: *Ако не изпълнявате заповедите на Бога, Той ще направи небето като бакърено и земята като желязна, и ще ви изпрати диви зверове* (Лев. 26:19, 22; Втор. 28:23, 26), и тъй нататък, както знаят четящите. Тия зверове гождоха заради нашите грехове, които някои недобре виждайки ги, промениха ума си. Но какво чудно има в това, щом като и великият Давид, в подобно положение казва смутен: *Колко е благ Господ към Израеля, към чистите по сърце! Пък аз – без малко се не разклатиха нозете ми, без малко се не подхлъзнаха стъпките ми* (Пс. 72:1-2). Кои са тези, ако не които вървят по следите на това разбиране? Но Спасителят присъства не само телесно, но и божествено. И сега трябва да следваме живия Спасител и всички да живеем по повеленията на проповедниците на истината. Но и самите тези

знамения не са в огледало (срв. 1 Кор. 13:12), както при Давида, а открито и превъзхождат слънцето със своите блестящи светлини. Нито пък Давид имаше тогава съвършено разбиране и възраждане. Защото сенките⁹ и буквите¹⁰ и заповедите¹¹ отминаха, след като се яви слънцето, и истината, и съвършеният закон¹².

Но нека се върнем към разказа си. Много животински трупове хвърлиха в кладата, ала едно беше сияйното слънце – мъченикът Георги! Защото слънцето свободно преминава и над тинята, но ни най-малко не губи от своята естествена хубост, която Бог му е наредил да има. Гориха този храбрец от пет часа на деня¹³, чак до развиделяването на следващия ден. И когато тялото на мъченика стана на прах – о, ненаситен бяс! – разпиляха праха по въздуха¹⁴. Но нима пренебрегна Прославящият ония, които Го прославят (1 Цар. 2:30)? Нима заради умножаването на злото и заради оскверняването на земята с грехове от нас, които следваме всички наши плътски стремления, няма да прослави този храбрец още в сегашното време? Но не! Той търпи нашите прегрешения като чедолюбив и великодушен Баща. И действително, през оная нощ се появи светъл стълб от небето до земята. И го видяха не случайни, какви да е хора, а свещеници и началници на областта, дето беше изгорено тялото на мъченика, и техните достоверни свидетелства са достойни за тържествена разгласа. Оттогава [светлината] се явява ту като факел, ту като светилник, понякога като стълб, понякога като звезда, която се спуска и стои известно време над лобното място на мъченика.

Това аз видях със собствените си очи, а нещо чух от достойни за доверие люде, за които истината стои над всичко друго. А свидетелите са хиляди човеци. Това стана на 26 март 1437 г., 15 индикт, във Великия вторник на Страстната седмица, когато

царуваше над нас в Христа или по-добре казано с Христа (от Когото и властта се придобива, чрез Когото се и утвърждава, чрез Когото и най-гълговечно и блажено се живее високо над настоящите болки) и нека да царува с една цел – нашето благополучие, да подчини на скиптъра си непобедимите врагове и да хвърли страшни мълнии срещу противниците; а когато Царят на вековете (1 Тим. 1:17) не като в огледало (1 Кор. 13:12), а явно блесне пред Своите угодници, тогава да стане съпричастник на Негово царство нашият мъгъц и свят господар – цар Йоан Палеолог¹⁵, който има пресвето и милостиво сърце, и когото запази, Боже, по молитвите на Твоята Майка, нашата Владичица Приснодева Мария, както и управляващия кормилото на Църквата, пресветия наш господар и владика, който подобно на зора изгрява на църковната твърд, божествения патриарх господин Иосиф¹⁶!

А ти, мъчениче Георги, понеже винаги съм се старал да живея в Бога и от Него да прося, каквото желая, изпроси ми от Него прощение на греховете, и ме освободи чрез твоите ходатайства и молитви към Него от настоящата беда, която ти добре знаеш, заради любовта, която си имал към Христа, защото Нему подобава слава с Отца и Светия Дух, едното и единосъщно Божество! Амин!

⁹ Кол. 2:17

¹⁰ 2 Кор. 3:5.

¹¹ Рим. 6:14.

¹² 1 Кор. 13:10.

¹³ Наше време 11 часа.

¹⁴ Това повелява коранът.

¹⁵ 1425–1448 г.

¹⁶ Избран за Константинополски патриарх на 27 май 1416 г., умрял на Флорентийския събор, 10 юни 1439 г. Погребан във Флоренция, където върху надгробната му плоча и досега е запазен неговия барелефният му образ и съобщението, че бил българин по произход. Съществува и мнение, че е един от синовете на българския цар Иван Шишман.

Из живота на Българската Старостилна Православна Църква

Архиерейски служения и проповеди

МАЛКИЯТ ПАРАКЛИС „Св. Онуфрий Габровски“ в квартал Етѐра, Габрово, посрещна скъп гост на храмовия си празник, 17 януари (4 януари, ст. ст.). Празничната св. Литургия бе отслужена от председателя на Българската Старостилна Православна Църква, Триадицкия епископ Фотий, в съслужение с енорийския свещеник о. Константин Дженков, о. Димитър Бабулков от Велико Търново и с участието на дякон Тодор Енчев. „В нашата мяра, колкото и малка да е тя, ние можем да се приобщим поне към искрица от духа на светите славни и добропобедни Христови мъченици – стига да имаме решимост, стига да желаем, каза в словото си владиката. Той даде пример от живота на свещеномъченик Йосиф Петроградски, претърпял унижения, духовни страдания и накрая мъченическа кончина през 1937 г., когато заедно с други духовни лица е бил разстрелян край град Чимкент (Казахстан), дето всички те са били на заточение. Още като архимандрит о. Йосиф бил изпратен в един твърде западнал манастир в отдалечените западни краища на Руската империя. Господ допуснал над тази обител да бъде извършено нападение от въоръжени грабителни, които стреляли по игумена и монасите. Така Господ крачка по крачка е водил Своя верен раб към духовно съзряване, та да бъде той в свое време готов за подвига на изповедничеството и мъченичеството.

Владиката прочете мислите, които свещеномъченик Йосиф е вписал в своя дневник след това нападение, завършило, по милост Божия, безбедно за светата обител. „Как тежко е да висии между живота и смъртта! Как тежко е да си притиснат от страх пред внезапна и ужасна смърт. Боже мой, Боже мой! Или у мен е малко упованието на Тебе, предаността към Теб и истински християн-

ското спокойно отношение към тукашния живот с всички негови опасности? Какво са тия опасности за хората, които още тук живеят с мислите и битието на вечния живот, който ни очаква? Не се ли поражда от суетното жизнелюбие и привързаност към земното и временното този ужасен страх и трепет, в който изпаднах аз, приближавайки се към мъченическа смърт, каквато с такава радост, спокойствие и достойнство са приемали истинските герои на духа и боголюбци – светите мъченици“.

Страхувал се е, боял се е тогавашният архимандрит Йосиф и в същото време колко дълбок, непосредствен, чист е покаяният му вопъл към Господа заради малодушието и боязънта, които е изпитал! Ето в този покаен вопъл, в този стремеж на сърцето към Господа е залогът за съзряването на оная решимост, която ведно с Божията благодат е дала на свещеномъченика в свое време силата да претърпи докрай, силата да не се огъне пред нищо.

Ние с вас имаме задачата да се борим с един мъчител, който почти всеки миг от нашето ежедневие иска да ни отдалечи от Христа, изтъкна епископ Фотий. Макар и да не ни заплашва с физическа смърт, той коварно ни заплашва с духовна смърт. Този мъчител е духът на времето, в което живеем. Ето какво казва за него преподобни Юстин Сръбски: „В нашето хаотично съвремие едно божество все повече потиска останалите божества, все по-непреодолимо сочи себе си за единствен бог, все по-немилосердно мъчи своите поклонници. Това божество е духът на времето. Пред него хората принасят в жертва своята съвест, душата си, живота си, сърцето си. Духът на времето, този игол, е твърде сложен, изграден от най-разнородни съставки. Той съдържа в себе си всички противоречия на

съвремието – културата, подкултурата, антикултурата, модата, философията, науката на нашето време. Живеейки според духа на времето, днешните люде се скитат немилни-недраги сред клисурите на тези непримирими противоречия.

Духът на времето безпощадно потиска, смазва личността, нагло ѝ внушава, че тя не е нищо повече, освен един клавиш от разстроената клавиатура на настоящето, на сегашността, на чиито клавиши грънка той – духът на времето. Живей като клавиш. Всичко се определя от средата, в която живееш. За личен подвиг място няма. Тази своя самовластна тирания духът на времето се сили да наложи безцеремонно и всецяло, докрай.“

Именно подвигът, именно личният подвиг може да разкъса веригите на духа на времето. И то не с наши собствени сили, несъмнено, а преди всичко със силата на Христос, нашия Господ. Защото Сам Той ни учи, чрез словата на св. ап. Павел: *Недейте се съобразява с тоя век, а се преобразявайте чрез обновения ваш ум!* (Рим. 12:2) Обновен чрез Божията благодат, обновен чрез решимостта да живеем според светоевангелските Христови заповеди. Ето го нашия изповеднически и дори мъченически път, подчерта владиката. Защото тази борба е неизбежна за всеки, който желае да бъде истински православен християнин, т.е. следовник на Христа. Ако нямаме такава решимост, ние ще бъдем като всички религиозни хора днес – ще търсим вярата, ще търсим дори и богослужението като средство за придобиване на вътрешен уют, на спокойствие, на мир, на равновесие. А личният подвиг? А отричането от себе си? А жертвата? Без тях ние просто не можем да бъдем християни всъщностния смисъл на тази дума. Ние можем да се изживяваме като правилни, свръхправилни, много православни, но всичко това ще бъде просто един вид прелест, защото да си истински православен, да пазиш в чистота вярата означава да полагаш действителни усилия да живееш според нея, да живееш в нея, т.е. да живееш в Христа, с Христа, колкото и да си слаб и немошен.

И тъй, да не принасяме и най-малката жертва на духа на времето, нито искра

от съвестта си, нито късче от сърцето си, призова епископ Фотий. Тогава ние ще можем да се наречем Христови. Да не заменияме, да не предпочитаме, да не подчиняваме вечното на временното, Божието на човешкото, небесното на земното. Тъкмо ние, християните, като членове на светата Христова Църква сме призвани да въведем времето във вечността – да го преобразим, да го направим способно да вмести в себе си вечността. Защото всяко едно усилие в борба срещу греха, всяко едно усилие да придобиеш кротост, смирение, любов осветява миговете, през които това усилие се извършва и ги приобщава към вечността. Налива ги с вечност, изпълва с благодатна вечност и тебе самия. Ето, това е нашето звание.“

ВСЕНОЩНОТО БДЕНИЕ, светата Литургия и Великия водосвет на Богоявление в столичния храм „Успение Богородично“ отслужи Триадицкият епископ Фотий. Съслужиха му свещениците Константин Дженков, Лазар Спасов и Йоан Дочев с участието на дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. В Кръщението на Спасителя ние виждаме потресаващо и неповторимо събитие в историята на човешкия род, каза в проповедта си владиката. Смирението на Бога се надпреварва със смирението на човека. В Своето бездънно смирение безгрешният Богочовек Христос пристъпва редом с грешниците, за да получи покаяно кръщение. *А Йоан Го възпираше и думаше: аз имам нужда да се кръстя от Тебе, а Ти ми идеш при мене?* (Мат. 3:14). Как може робът да гари свобода на Освободителя? Как творението ще докосне с ръка сведената пред него Глава на Твореца? Как човек – прах, пепел и тление – ще гръзне да възложи десница върху Този, Когото с трепет служат светите ангелски ликове?

Но могъществото на Христовото смирение е непреодолимо. И св. Йоан Кръстител възлага трепереца ръка върху главата на Вечносъществуващия. Смирението на Бога побеждава смирението на човека. И в същото време Бог ни дарява мощта на Своето смирение, та да можем чрез него да победим немощта на греха. Защото грехът

наистина е немощ и болест. Вярно, божествената мощ на смиренieto изглежда на грешниците като слабост, защото самата тази мощ е блага, сърдечна, търпелива. В края на краищата обаче грешниците ще видят с ужас, че кулите им са подкопани и се сгромолясват безвъзвратно.

Ала Христовото смирение не се радва и тогава, продължи председателят на Българската Старостилна Православна Църква. Грешниците го хулят, а то мълчи. Те го къннат, а то благославя. Благославя и не се радва на гибелта на грешниците, защото смиренieto не може да мрази, не може да презира. И в това негово не-можене е победната му сила. Смиренieto знае, че грехът е болест. Знае, че презирането на грешници е презиране на болни. Който дава от здравето си на болните, умножава здравето си. А презирането на грешниците, презирането на болните подкопава здравето на здравия. Смиренieto пък дава щедро, дава с пълни шепи от своето здраве на болните. И колкото повече дава, толкова по-здрavo и по-силно става самото то.

Без смирение ние не можем да бъдем под закрилата на най-Смирения, на най-Могъщия, завърши епископ Фотий. Без смирение ние не можем да вкусим Божията победа над греха, смъртта и дявола. А със силата на смиренieto ще преминем през дебрите и урвите на този живот, като безспирно благославяме царството на Отец, Син и Свети Дух, Единосьцната и Неразделима Троица сега и всякога и във вечни векове.“

В НЕДЕЛЯТА на митаря и фарисея, 28 януари (15 януари, ст. ст.), столичното паство на Българската Старостилна Православна Църква посрещна в храма „Успение Богородично“ скъпи братя в Христа – архимандрит Акакий, игумен на манастира „Св. Григорий Палама“ в Етна, Калифорния, и йеромонах Патапий от същия манастир. Те съслужиха на Триадицкия епископ Фотий, заедно с храмовото духовенство. В своята проповед владиката говори за греха като състояние на повредената и в този смисъл болна човешка природа. „Грехът, чиято черна сърцевина е гордостта, обхваща и разяжда като бо-

лест ума ни, гушата ни, сърцето, тялото ни. Всички немощи, страдания и болести, вече в по-конкретния медицински смисъл на гумата, са също следствие от греха.

Тази обща за всички ни болест има едно особено свойство, изтъкна владиката. Най-болните в най-малка степен съзнават, че са болни или дори изобщо не съзнават, че са болни – така, както лишеният от разум нивга не признава, че е безумен. Единствено оздравяващите осъзнават каква тежка, каква страшна болест са преживели. Ако всеки един от нас познае себе си в митаря от днешната светоевангелска притча, ако всеки един от нас осъзнае, че е болен и почувствува потребността от лекар, от единствения Лекар на гушите и телата – нашия Спасител Христос, то той прави първа крачка по пътя към оздравяването. Всички ние знаем, че този път започва със смиренieto. Истинското смирение, т.е. дълбокото, вярно, точно осъзнаване на собствената си болест, обаче няма нищо общо с привидното, с показното смирение. Да се смириш означава да поставиш себе си ниско и в този смисъл да се унизиш.

Каква униженост, какво смирение иска от нас Господ? Той иска просто да видим своята униженост от греха. Дори и да иска да унизи себе си, човек не може да се унизи в степен по-голяма от тази, в която ни унизява грехът. Единствено този, който е познал го каква степен е унижен от греха, може да потърси Лекаря с цялата си гуша, с целия си разум, с цялото си съществуване. Грехът може да ни запокити винаги по-дълбоко от тази дълбочина на падение, която ние осъзнаваме. Но по-дълбоко от дъното не може да ни повали. Да съзнаеш своята униженост от греха означава истински да се смириш. Невъзможно е смиреният човек да падне. Няма къде по-ниско да падне, казва св. Макарий Велики. Високоумieto е крайно падение, а смиренieto е висота, чест и достойнство.

Ако ние нямаме решимостта, стремежа, постоянството в стремежа да осъзнаем тази униженост, в която ни поставя грехът, ние не можем да положим начало на своя път към оздравяването, подчерта епископ Фотий. Не можем да извикаме,

да почувствуваме в дълбочина нуждата от Лекар. В такъв случай нашият живот неизбежно ще бъде в някаква степен фарисейски. Фарисеят е нелечимо болен, защото не е осъзнал болестта си и в крайна сметка не е почувствувал необходимост от лекар. Лечимо болен е митарят, защото е познал, видял е унижението, в което го е поставил грехът, съзрял е проказата си и търси Лекар. Неговите очи са сведени към земята, но сърцето му е изпълнено с небе. А всеки един фарисей, всеки един, който води повърхностен църковен живот, всеки един, който върши нещата привидно или показно, изпълва сърцето си с пръст. Може очите му да гледат към небето, може устните му да шепнат молитва, но в сърцето му има пръст, защото той търси Господа за земни блага, за земни изгоди. Вратата за него е помощно средство, за да достигне до някакво благуване тук, на земята. Средство за постигане на някакъв уют, бил той душевен или „духовен“, средство за получаване на успех в земните начинания, средство за придобиване на земни удобства и блага.

И тъй, да отворим взора си към самите себе си, призова накрая владика Фотий. Да не ни вълнува това какви ни виждат хората и какво те мислят за нас, а да се видим такива, каквито сме и каквито ни вижда Господ. Тогава поривът към Лекаря ще бъде силен и ще помете всички гребни, фарисейски, книжнически, законнически сметки, стремежи, желаня. Да изцели, да помилва Господ всички, които искрено се каят и Му се молят със страх и трепет!“

Същия ден следобед Триадицкият епископ Фотий заедно с архимандрит Акакий, йеромонах Патапий и много духовници от Българската Старостилна Православна Църква отслужи панихидата и лития на гроба за приснопамятния архимандрит Серафим (Алексиев) в Девическия манастир „Покров на Пресвета Богородица“, Княжево.

В НЕДЕЛЯТА на Блудния син св. Литургия в катедралния храм „Успение Богородично“ отново бе архиерейска. Заедно с Триадицкия епископ Фотий служиха свещениците о. Стефан Андонов и о. Йоан Дочев, както и

Лития на гроба на архимандрит Серафим (Алексиев). 28 януари (15 януари, ст. ст.) 2007 г.

дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. В проповедта си владиката говори за Божията любов към човешкия род, която се проявява в преголямо търпение, в преголяма прошка, в преголяма радост. „Търпението на Богочовека Христос достига до страшните мъки на Кръста. Неговата прошка се излива от сърцето и устата Му на самия Кръст, а радостта за принесените покаяние е единствената радост, озарявала сърцето на Спасителя по време на земния Му живот.

Когато се питаме как да разкрием сърцето си за Божията любов, винаги се сецаме за покаянието, каза владика Фотий. Ала дали от опит познаваме добре състоянието, дали познаваме дивното тайнство, което тази дума обозначава? Забележете какво казва Спасителят за блудния син, който пропилял имота на баща си в чужда страна. *Като дойде в себе си, той си каза: колко наемници у баща ми имат в изобилие хляб, а пък аз от глад умирам!* (Лука 15:17) Ето я началната, отправна точка на истинското или както в някои богослужебни текстове се нарича „всецяло покаяние“. Докато грешим, ние сме извън себе си и сами се отдалечаваме от себе си и от нашия Творец и Спасител Бога. Ала как да гоидем в себе си? Като се вслушаме в съвестта си? Да, но едва ли това е достатъчно, защото греховността като отровна течност е разлята из цялото ни съществуване и не пощадява дори съвестта ни. Като прочетем 10-те Божии заповеди, 9-те блаженства и се подготвим внимателно и добросъвестно за тайнството Изповед? Да, ала много съществени неща, много съществ-

вени грехове или по-скоро корени на грехове могат да ни убягнат.

За да гоїдем в себе си, е потребно да се опълчим срещу един изначален грях на нашия дързък, горд, грехопаднал ум – да се опълчим срещу самоузмамата. Тази самоузмама в съчетание с гордостта ражда всички останали грехове, изтъкна председателят на Българската Старостилна Православна Църква. Самоузмамата представя на ума ни този видим и осезаем свят като единствено действителен. Самоузмамата налага забрава, пагубна забрава за духовния свят. Самоузмамата на ума се съюзява със сластолубието и грехолубието на сърцето, с похотливия ни стремеж да изживяваме колкото е възможно повече удоволствия, наслади земни, сетивни. Тя ни внушава да живеем разпътно – така, както живял блудният син. Наречието „разпътно“ в гръцкия оригинален текст на Светото Евангелие е производно от прилагателно име, което означава „загубен, погинал, безнадежден“ и в преносно значение „безнравствен, разпътен“. Така че идеята за разпътен живот, когато четем гръцкия текст на Евангелието, е неразделимо свързана с представата за пагубно, гибелно, безнадеждно състояние на този, който живее разпътно.

И тъй, идването в себе си започва с това да осъзнаем своята самоузмама, да осъзнаем преплетената с нея измама, внушавана от поднебесните духове на злобата и оттам насетне да започне истинското, дълбокото, всецялото покаяние. Това покаяние, благодарение на което ние се завръщаме при нашия Небесен Отец. Под неговите мощни удари започват да линейт и да съхнат страстите, греховните наклонности. Но най-красивият, най-благоуханият плод на покаянието е любовта – онази любов, която се проявява в търпение, в прошка и радост. У когото няма търпение към нас, когато ние грешим, той не ни обича, подчерта епископ Фотий. Който не прощава на този, що се кае, той не го обича. Съвсем няма любов към нас този, който не се радва на нашето изправление.

И тъй, докато у нас са живи самоузмамата, измамата, докато у нас растат, цъфтят и крепнат страстите, ние не можем да стъпим на пътя на истинското покая-

Малкият вход по време на св. Литургия в Неделята на блудния син, 4 февруари (22 януари, ст. ст.). Катедрален храм „Успение Богородично“

ние, завърши владиката. Ние не можем да поемем обратно по пътя към дома на Небесния Отец. Ала опълчим ли се, макар и с немошно, безсилно усилие срещу всички тия наши врагове, ние ще гоїдем в себе си. Божията любов по незнайни пътища ни води, подкрепя ни към това осъзнаване, без обаче нищо на йота да нарушава нашата свобода, нашето самовластие, свободния ни избор. И ако ние поемем по този път с всички си ум, с цялото си сърце, душа и съвест, с цялото си същество, ние ще изживеем тази неизразима с човешки език радост, която е изживял блудният син от светоевангелската притча. Начало тази радост има, но край тя няма, защото е радост на прага на вечността. Радост на прага на царството Небесно, където с разтворени обятия ни чака нашият любещ Небесен Отец.“

ТРИАДИЦКИЯТ епископ Фотий възглави светата Литургия и в Неделя Месопустна – Неделята на Страшния съд. Заедно с него за извършване на Тайнството около престола застанаха свещениците о. Георги Трошанов, о. Валентин Тодоров и о. Йоан Дочев, съслужиха и дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. „Христовото благовестие ни разкрива, че Бог е любов, а крайт на човешката история е Страшният Христов съд, каза владиката в неделната си проповед. Съд и любов – съвместими ли са тия две понятия? Да, защото извират от

живото слово на Живия Бог. Защото са изречени от Богочовека Христос, заради нас и заради нашето спасение. С какво мерило ще ни съди Христос Господ на Страшния съд? Мерилото е това: по какъв начин сме се отнасяли ние към Него, към Христа през целия си земен живот? Ако ти вършиш добро на един безбожник, ако нещо повече – ти дори го обичаш, ти обичаш Божия образ в него, следователно ти обичаш в него Христа. Ако пък този безбожник хули Христос и Го е запратил в най-мрачната тъмница на сърцето си, то на Страшния съд Христос ще го запита: „Какво си направил ти с Мене, какво си направил ти с Моето благовестие, какво стори ти с Моя търпелив и кротък зов към спасение?“

Съдът ще бъде страшен, защото любовта ще ни съди с могъществото на правдата, изтъкна епископ Фотий. Всъщност на Страшния съд ние ще бъдем съдени от гласа на собствената ни пробудена съвест. Гласът на тази пробудена, кристално ясна съвест ще съвпадне изцяло с гласа на съдещата ни чрез могъществото на правдата Божия любов. Господ никога не престава да обича Своето творение. Но за тия, които са отхвърлили Господа, които са Го оковали през време на земния си живот в тъмницата на сърцето си, за да не им пречи да живеят така, както искат – според своите страсти и похоти, тази любов ще се окаже бич и неугасим огън.

Днешното евангелско четиво свидетелствува с пределна яснота – ако ти обичаш човека като Божий образ, ако ти вършиш на човека добро в името Христово, ти обичаш самия Христос, вършиш добро на самия Христос. Когато се стараем да живеем според светата Божия воля, т.е. според светоевангелските заповеди, тогава всъщност ние служим на самите себе си, на своето спасение чрез Христа и чрез людето. Но това служене на себе си, това „себе си“ е лишено дори от сянка на егоизъм, самогостатъчност, гордост, съзнание за висока собствена стойност. Ние служим на себе си истински тогава, когато отдаваме себе си, т.е. разломяваме, безпощадно чупим, трошим на парчета и изхвърляме егоизма, самолубието, самостта. А това става, кога-

то с просто и искрено сърце, с усърдие, забравяйки себе си, служим на Христа и на людето Христови, на нашите ближни.

И все пак как така – любов и страх? Нали св. Иоан Богослов казва, че любовта прогонва страха (1 Иоан. 4:18)? Всъщност любовта и страхът Божий си поделят труда в духовния живот. Любовта прогонва един вид страх и ражда друг. И колкото по-нагоре вървим, толкова този друг страх става все по-чист от някакво чувство на мъка и боязън. Обратно – той започва да носи светла отрада на душата, защото започва да се оприличава на онзи небесен страх и трепет, с който светите безплътни Сили неизменно предстоят пред Престола на Животворящата Троица.

И тъй, Божият страх огражда любовта, подчерта Негово Преосвещенство. Съвършеният Божий страх е не болезнено, а благоговейно, отрезвяващо и ободряващо чувство и неизразимо се съчетава с любовта – така, както лекият утринен полъх не прогонва топлината, а я прави приятна. Впрочем Христовият съд е страшен, ако го погледнем през призмата на нашето грехолюбие, на нашата двойственост, на нашето лицемерие, на нашето в крайна сметка дълбинно нежелание да пренесем себе си в жива жертва. И то не защото Господ се нуждае от нея, а защото всъщност пак ние се нуждаем от нея – за да изгори в пламъците на тази жертва старият човек и да се роди новият.

От нас зависи дали ние ще срещнем Христа Спасителя като страшен Съдия или като дългоочакван, жадуван Утешител, завърши епископ Фотий. Дано поне малко сърцата ни и умът ни се доближат, усвоят, направят свой смисъл на последните думи от Божието слово: *Амин, да, дойди, Господи Исусе!* (Откр. 22:20).

ВЕЛИКИЯТ ЦЪРКОВЕН празник Сретение Господне събра много богомолци в храмовете на Българската Старостилна Православна Църква. В столичния храм „Успение Богородично“ всенощното бдение и светата Литургия бяха оглавени от Триадицкия епископ Фотий, на когото съслужиха свеще-

ниците о. Валентин Тодоров и о. Йоан Дочев, при участието на дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. В словото си владиката цитира гумите на св. Симеон Богоприемец: *Очите ми видяха Твоето спасение, що си приготвил пред лицето на всички народи* (Лука 2:30-31). „След св. Симеон светите апостоли и повярвалите според тяхната проповед безчислено множество следовници на Христа са видели, виждат и ще виждат спасението, приготвено за всички народи. За да можем да видим ние спасението, за да се приобщим към него, е потребно да срещнем Христа. А Христа можем да срещнем, когато се стремим да живеем с Него и в Него.

Всяка една истина на Божието Откровение, до която се е докоснал умът, сърцето, съвестта ни, е духовно виждане на спасението, каза епископ Фотий. Несъмнено е, че най-трепетната, най-дивната, най-гълбинната ни среща с Христа се осъществява в светото Причастие. Ала за да се срещнем с Христа в миговете, в които се приобщаваме със светите Тайни, за да запазим плодовете от тази среща, за да става тя все по-съкровена, все по-гълбинна, по-спасителна за нас, е потребно да полагаме усилие, да се осветяваме духовно, да пристъпваме все по-съзнателно, все по-покаяно, все по-трепетно, все по-благоговейно към това свето Тайнство. Тъжно и тягостно става, когато си помислиш, че мнозина от нас гледат не само на светото Причастие, но и на духовния си живот, на срещата си с Христа като на оброк или данък, който трябва да изплатим добросъвестно за определен срок, за да си осигурим спокоен, благополучен, непременно благополучен земен живот. Тоест молим се по-усърдно, постим, готвим се, пристъпваме към светото Тайнство и чрез това сякаш изплащаме полагащия се данък. Ако ние не разчупим тази своя нагласа, ако не се устремим към Спасителя с цялото си сърце, ние не ще можем да се срещнем с Него в същинския смисъл на думата. Защото наемникът изпитва удовлетворение не от срещата със Спасителя, а от приятното

чувство, че е изпълнил дълга, че е изпълнил оброка, че е изплатил данъка.

Нивата на греха е попрището на живота ни тук, в този свят, според неговите закони, според неговите мерила, според неговата логика. Да напуснем тия ниви на греха, означава да насочим упованието си, вярата си, любовта си към Спасителя, а не под предлог на житейско здравомислие и благоразумие да удовлетворяваме своето сластолюбие, като се храним с обилните плодове, що ражда нивата на греха“, каза по-нататък владиката. След това той се спря на подготовката ни за причастяване с Тялото и Кръвта Христови. „Трябва да се готвим с просто сърце, с пълна и несъмнена вяра, че приемаме Господа в себе си, с покаяние и благоговение. Всички тези разположения, мисли, чувства, решения за изправление на живота трябва да се слепят в един поток в дните непосредствено преди приемането на светите Христови Тайни. Ние често, дори може би твърде често, очакваме да получим, да почувствуваме нещо, като се

причастим. Всъщност трябва да пристъпим с просто сърце, без да очакваме определени преживявания. Вярно е, че обичайното усещане след едно достойно причастяване със светите Тайни са мир и тишина в мислите и сърцето и порив, вътрешен порив – оживен, обновен, укрепен – за вяроност и преданост към Господа. Но понякога тия чувства не се появяват, а плодът на Причастието се разкрива в една укрепнала, по-твърда решимост да изпълним тия вътрешни решения и духовни увещания за изправление на нашия християнски живот, за неговото задълбочаване. Понякога пък плодовете от Тайнството не се отразяват в чувствата, а скрито хранят духовния ни живот в Христа.

Една от причините, поради които ние с вас твърде бързо след приобщаване с Христовите Тайни се завръщаме към нивите на греха, е противоборството между духовния и душевно-телесния вкус у нас, изтъкна владика Фотий. Тези два вида вкус са про-

тивоположни, защото самата наша природа е в грехопаднало състояние и е разстроена, дисхармонична. Единият вкус измества другия. Ако ти си вкусил плодовете от духовния труд – от молитвата и поста, от покаянието, от усърдието в борбата срещу страстите, от прилежителността и постоянството в борбата за живот според светоевангелските заповеди – ако ти си вкусил от всичко това, то тогава всичко останало ще е за тебе сено. Обратно, когато човек вкусва душевно-телесни удоволствия и наслади, стреми се към тях, тогава духовният вкус избледнява, започва да линее и изчезва. И човек след като се е потрудил духовно, по-точно – „изпълнил е оброка“, „изплатил е данъка“, вече се чувства в правото си да се върне назад към душевно-телесните удоволствия и наслади, които го подхлъзват към нивата на греха. И се оказва, че човек всъщност е стигнал дотам, откъдето е тръгнал.

И тъй, срещата с Христа изисква жертва. Жертва, принесена Богу, но не заради Него, а заради нас самите и заради нашето спасение. За да придобием истинската свобода на богосътворената си личност, ние следва да се откажем от свободата, заразена от греха, от свободата, която избира греха, тегне към него. Ето го смисъла на послушанието, на подвижничеството не само в монашеския, но и в християнския живот изобщо. Защото Спасителят се обръща към всички Свои последователи, когато казва, че Негов ученик може да бъде този, който се отрече от себе си, вземе кръста си и Го последва (срв. Мат. 16:24). Всъщност всички ние сме призвани към тази среща с Христа и Господ желае да срещне всеки един от нас от любов към нас. За да бъдем спасени, за да пребъдем с Него, с нашия Творец и Спасител вечно“, завърши Триадицкият епископ Фотий.

АРХИЕРЕЙСКА бе литургията и в последната неделя преди началото на Великия пост, Неделя Сиропустна. В проповедта си Триадицкият епископ Фотий припомни псаломския стих: *Господи, не давай сърцето ми да се отклони към думи лукави за извиняване на*

грешни дела (Пс. 140:4), т.е. не ми давай, Боже, да изнамирам разни лукави самооправдания, облечени в хитросплетени гуми, само и само за да се оневиня, да представя греха си почти безобиден, сякаш е извършен под натиска на външни обстоятелства.

„Едва ли съзнаваме ние с вас, възлюбени, до каква степен, колко дълбоко се самооправдаваме, каза владиката. В общението си с нашите ближни ние дори без да съзнаваме, ограждаме себе си, говорим и се държим така, че винаги да сме в изгодна положение, да не претърпим щета, укор. Този стремеж към самоутвърждаване, към бягство от чистосърдечно признаване на вината си за сторен грях и за сторена нравствена простъпка, е дълбоко загнезден у нас и се проявява дори тогава, когато се изповядваме. Да, ние назоваваме греха си и след като го изречем, из устата ни неволно руква поток от изясняващи обстоятелства, които смекчават остротата на греховната проява и пренасят центъра на злото някак извън нас. Често дори и подготовката ни за изповед не е усилие да бъдем пределно откровени, прями, да се саморазобличим покаяно, докрай – тя се отправя от стремеж да търсим такива гуми и такъв начин на изразяване пред свещеника, че да представим греховете си някак по-меко, да избегнем срама, позора. Да, понякога изричаме греховете си добросъвестно, но веднага, на мига прибавяме някоя друга омекотяваща гума или пък ги изричаме по такъв начин, че да съхраним себе си – да не се разкрием докрай такива, каквито сме, с цялата грозота на нашата склонност към греховете.

Излиза, че се намираме в едно състояние на спокойствие спрямо самите себе си, на вътрешно равновесие, на уют само тогава, когато людете се отнасят към нас добре, когато със своето отношение към нас не разбулват нашата греховност, заключи епископ Фотий. Излиза, че ние се чувствуваме добре само тогава, когато усещаме, че имаме висока стойност в очите на другите люде. Е, как с такава нагласа да прекрачим дверите на покаянието?

Всъщност, ако нашите сърца не се откажат от порочния навик да търсим *думи лукави за извиняване на грешни дела*, то не може

изобщо да става дума за сериозен духовен живот, подчерта владикумата. Покаянието е признание – истинско, всецяло признание за погрешен път. Няма никакъв смисъл да се каем, ако отново и отново тъпчем грумищата, признати от самите нас за погрешни. Истински се кае този, който не се мъчи само за едно сторено зло, а се измъчва за всички злини, за всички грехове, що е способен да стори. Истински се кае този, който не се бои да разруши всички тия колибки и къщурки на самооправданието, които сме настроили обилно в гушата си и в които сме готови да се скрием всеки миг, щом почувстваме опасност от изобличение. Истински се кае този, който разбива, руши тия къщурки, без да се бои, че ще остане без покрив над главата си.

Както чухме днес в Апостолското четиво, *нощта се превали и приближава денят* (Рим. 13:12). Приближава денят на поста и в неговата светлина ние сме призвани да видим себе си такива, каквито сме, без да се страхуваме от това, без да търсим лукави самооправдания, без да изнамираме хитросплетени слова. Призвани сме да се видим в цялата си безобразност и голота – голота откъм добродетелност, голота откъм боголюбие, христорлюбие и човеколубие, завърши епископ Фотий. Ако ние придобием смелостта да разрушим къщурките и колибките на самооправданието, ако придобием смелостта открито и честно да погледнем към себе си и да се видим такива, каквито сме, то с полза, с неизразима, прекрасна полза ще прекрачим дверите на покаянието и ще можем да възкликнем към Спасителя от сърце: „На покаянието дверите ми отвори, Подателю на живота!“

След св. Литургия председателят на Българската Старостилна Православна Църква заедно с храмовото духовенство отслужи молебен към св. патриарх Фотий, своя небесен покровител, и получи поздравления за именния си ден, който тази година съвпадна с първия ден на Великия пост.

Вечерта енорияшите отново се събраха в храма заедно със своя архипастир и храмовото свещенство, за да си поискат прошка преди началото на светлата Четридесетница.

„Нашата готовност да простим е твърде непостоянна, така както, уви, непостоянен е духовният ни живот, каза в проповедта си епископ Фотий. Известна истина е, че може да прости не еднократно, а да прощава и да прощава истински, дълбоко и всецяло оня, който сам истински, дълбоко и всецяло чувствава необходимост от прошка. Не може да бъде милостив към другите този, който сам не усеща необходимост от милост, не може да прощава истински този, който сам не усеща необходимост от прошка. И още – този, който е строг към себе си, който потрудно си прощава, той е по-снизходителен към другите и по-лесно прощава на другите.

Уви, ние лесно прощаваме на себе си. На нас не ни се ще да задържаме в сърцето си чувството за своята неизправност пред Господа. Съзнанието, съкрушението, покаянието за греховете ни са твърде повърхностни и поради туй ние не изпитваме твърде рядко, откъслечно, необходимостта от прошка, само от време на време съзнаваме своята окаяност пред Господа. Ето тогава, тъкмо тогава можем да прощаваме истински на ближния – без уговорки, без онази тъмна, мътна утайка, която остава в дълбочината на сърцето дори когато се опитваме да простим.

Странно, всички ние вярваме, че сме изправени пред Господа във всеки миг от нашето съществуване тук, на земята. Всички ние вярваме, че всевиждащото Божие око прониква в най-скритите дълбини на умовете и сърцата ни. Ала тази вяра е повърхностна и вяла, подчерта епископ Фотий. Ако тя стане дейна, жива и животвори, оплоди нашите мисли, чувства и желания, ние ще започнем да ставаме други. Ще започне да набира сила новият човек в нас и тогава няма да е трудно да бъдем милосърдни, състрадателни, прощаващи. Това състояние ще бъде съвсем естествено. И всички тия мисли, чувства, за които е реч, ще се изливат с лекота от ума и сърцето ни. Ето, всички ние с вас сме болници. Ако можехме да видим в дълбочина болестите си един на друг, ала не с гордия си ум, с високомерните си очи, с вкамененото си сърце, а да видим тия болести в светлината на словото Божие, на откровението на Живия

Бог, тогава какво по-естествено от това да си съчувстваме един на друг, а не да се осъждаме?! Както казва светител Николай Велимирович: „Презирането на грешниците е презиране на болни. Който дава на болния от своето здраве, той умножава здравето си. Презирането на болните подкопава и здравето на здравия.“ За какво здраве е реч? Тъкмо за здравата способност на душата да изпита състрадание, да почувства милосърдие, да прости. Да прощава – като състояние на ума и на сърцето, а не като еднократно действие, което понякога извършваме толкова мъчително, така трудно.

По Своето човеколюбие да ни удостои Господ да изминем попрището на поста с истинска непреходна, духовна полза. И въпреки всички трудности да останем в нашия общ път тук, на земята, заедно, със сърца, борещи се да се откриват едно за друго, със съзнание и съвести, борещи се с греха, борещи се с коравосърдечие – с всичко онова в нас, що ни пречи да обичаме, да състрадаваме и да прощаваме истински.“

ПРЕЗ ПЪРВАТА седмица на Великия пост в столичния храм „Успение Богородично“ по традиция се извършваше пълният богослужбен кръг от Постния Триод. На Голямото вечерие от понеделник до четвъртък Триадицкият епископ Фотий чете Великия покаен канон на св. Андрей Критски. В петък, 23 февруари (н. ст.), той възглави Преждосвещената св. Литургия, а вечерта отслужи Акатист към Пресвета Богородица.

ТЪРЖЕСТВОТО на Православието, което се възпоменава в първата неделя на Великия пост, бе духовно отпразнувано с Василиева св. Литургия, отслужена от Триадицкият епископ Фотий. „Днешният празник – каза в проповедта си владиката, – тайнствено ни въвежда в безспирното вселенско тържество на Православието, което не се ограничава от рамките на времето и пространството.

Тържество, при това победно, на Православието днес? За мнозина това е напълно неразбираемо, може би поради навика да виж-

дат православието в това, което по същество не е Православие. А Православието не е клон на християнството. Православието не е просто едно от християнските изповедания. Православието няма нищо общо с налаганата ни днес негова карикатура. Православието не е ритуално обслужване на стари и нови власти, касти и прослойки. Православието не е благообразно раболепие на висши църковни сановници пред силните на този свят. Православието не е и няма нищо общо с владишки курбани, архонтски титли и църковни имоти. Православието не е площаден плакат с изписани върху му лозунги, клеймещи с фанатичен плам всички еретици и разколници.

Православието е пълнота на истината и живот в тази истина. Православието е кръстовъзкресен път към Голгота и възкресението. Православието е рушене на зиговите, които сами ние издигаме между себе си и истината. Православието е целомъдрие и девствена непорочност на светата наша вяра. В тази светлина ние можем правилно да разберем гумите на свети Василий Велики: „С тия, що си дават вид, че изповядват звуковете на православната вяра, а се намират в съюз с онези, които се придържат към други мнения, не само, че не бива да имаме църковно общение, но дори не бива да ги наричаме братя.“ Православието е любов към истината – разпъната на кръст любов, която се моли за своите разпнатели.“

В ЧЕТВЪРТАТА неделя на Великия пост, когато Църквата чествува паметта на св. Иоан Лествичник, Триадицкият епископ Фотий възглави светата Литургия в храма „Успение Богородично“. Съслужи му свещениците о. Димитър Бабулков и о. Йоан Дочев при участието на дяконите Тодор Енчев и Николай Петров. В своето слово владиката говори за дълбината на християнския живот като подвиг, като духовна бран. „В тази бран Господ дарява победа на този, що неуморно гледа към победата и се стреми към нея. Който нехае за духовната бран, който не желае да подеме духовна бран, той неизбежно води друга бран. Постъдите на този свят той се бори, за да

постигне победа, като се сдобие със славата и с богатствата на света. Такъв християнин обаче загърбва светоевангелските слова: *Каква полза за човека, ако придобие цял свят, а повреди на душата си?* (Марк 8:36)

Подвижническият живот, духовната бран започва с усилието да изхвърлим света от сърцето си, като разкъсаме нишките и разсечем възлите на грехолюбивите страсти. Светът е силен, светът ни изглежда могъщ и непобедим, само докато му робуваме. Ако ние имаме готовността да пожертвуваме всичко, що мислим, че притежаваме, Христос Господ ще ни дари с вечна победа и с нетленни блага. Ала без жива вяра в това, без устрем към това ние не ще можем да изпразним ръцете си, за да ги протегнем и да получим гара на победата.

Светоевангелският живот, християнският живот е подвиг и духовна бран, продължи владика Фотий. Това са гуми, трудни за слушане — особено днес, защото съвременният човек съвсем е прилепнал към насладите. Стремещт към лек, удобен, приятен земен живот е толкова естествен за днешните люде, че дори християните свързват представата си за подвиг, за духовна бран с монашеския начин на живот и едва ли не единствено с него. Понятията „подвижнически живот“, „духовна бран“ мнозина днешни християни свързват със суров, безотраден живот, изпълнен с напрежения и големи усилия над себе си. И съответно намират безброй поводи и оправдания, за да не водят духовен живот чрез подвиг.

Наистина подвижническият светоевангелски християнски живот, духовната бран, неминуемо са свързани с напрежение и с усилие. Но подвигът в християнството не е мъчително самоограничаване, не е тягостно самопринуждаване. Ако човек се стреми да води християнски живот, като непрекъснато си повтаря, че трябва да направи това или онова – трябва да се помоли, трябва да пости... да, тогава е наистина много тежко. Законническите и формални подбуди за подвижнически живот вещаят поражения в духовната бран, доколкото изобщо сме я подели. Стойностната, същинската подбуда за християнския подвиг е разкриването на сърцето за Божията любов. Ако някой се

Момент от св. Литургия в Неделя четвърта на Великия пост, 18 март (5 март, ст. ст.). Катедрален храм „Успение Богородично“

подвизава, и то усърдно, но продължава да бъде закопчен в своя егоизъм, той неминуемо ще претърпи поражение в духовната бран. А ако някой се реши да разтвори, дори да разкъса себелюбивата обвивка на сърцето и то да закърви, та да се отвори за Господа, тогава вече започва подвижническият живот, започва духовната бран, изпълнени с чувство на радост и свобода. И това чувство на радост и свобода идват от съвпадането на нашия свободен избор, на нашето желание, на нашата воля със светата воля Божия. Но ако ние, православно вярящите люде, не се възвисим до висотите на съвестта и на словото Божие, то неизбежно самата съвест и самите висоти на словото Божие започваме да ги спускаме, да ги придърпваме надолу към себе си. Започваме да ги наблюдаваме, да ги изучаваме, да ги оценяваме. Като мерило обаче в това изучаване и оценяване сме ние с нашия неумъртвен, дори непокътнат егоизъм – с нашето себелобие, с нашето самочувствие, с нашето сладостно кипрене на ума, когато той уж нещо познава и разбира. Уви, тогава християнски живот няма или почти няма...

За да можем да се изкачваме нагоре по стъпалата на духовната стълба, за да можем да бъдем победители в духовната бран, нека възлюбим Бога повече от себе си, призова накрая епископ Фотий. Да възлюбим душата повече от тялото, да възлюбим добротелите повече от греха, да възлюбим Царството Божие повече от тая свят!“

НА 21 МАРТ (н. ст.), сряда на петата седмица на Великия пост, в столичния храм „Успение Богородично“ бе отслужена Утрения с целия Велик покаяен канон на св. Андрей Критски, прочетен от епископ Фотий. Престоятелят на Българската Старостилна Православна Църква възглави и утринната служба за празника Похвала на Пресвета Богородица (23 март, н. ст.), на която се отслужва и Акатист към Божията Майка.

ВХОД ГОСПОДЕН – празникът, който възпоменава тържественото влизане на Спасителя в Иерусалим преди Неговите изкупителни страдания за нас, бе почетен с архиерейска св. Литургия в катедралния храм „Успение Богородично“. „Защо, възлюбени, жителите на Иерусалим и гошлите в него юдеи за празника Пасха излезли да посрещнат Спасителя с такава радост? – започна проповедта си Триадицкият епископ Фотий. – Отговаря ни св. ап. и евангелист Иоан Богослов: *Множеството, което беше с Него, когато Той извика Лазар из гроба и го възкреси от мъртвите, свидетелствуваше. Затова Го и посрещна народът, защото бе чул, че Той стори това чудо*“ (Иоан 12:17-18).

Защо ние, Христовите чеда, сме така вяли? Защо не тичаме към Възкресителя не само на Лазар, а и на целия човешки род? Нима ни заслепява светлината на слънцето и ние отново тегнем към сянката? А Спасителят е с нас през всички дни до свършека на света. Той е с нас чрез Своята благодат. Христос е видим за нас в страшните и животворящи Тайни на Своето пречисто Тяло и на драгоценната Си Кръв. Всъщност защо идваме ние в Христовия храм? За да запалим свещ, за да просим от Бога здраве и благополучие, за да се промени земният ни живот към по-добро? Или идваме в храма, за да отгъхнем от ежедневно то напрежение, да намерим душевен покой и уют? Или пък идваме, за да изпълним религиозния си дълг и сетне да можем да си кажем: „Дали сме Богу Божието, сега сме в правото си да получим своето?“ Не, нека не идваме при Христа като пресметливи изпълнители на религиозен дълг,

защото ще се върнем от Него празни. Ще се върнем мъртви от Възкресителя. Нека да идваме при Него с открити сърца. Нека да Го молим да отвали камъка, с който светът затиска душите ни, нашите премръзнали, издигнели, презгърбени души. Нека да идваме в Неговия дом като бездомни, нека да идваме при Него, за да станем Негови. Да идваме в храма, за да Го приемем в себе си, та да живеем вече не ние, а да живее Той в нас (срв. Гал. 2:20)“ – призова владиката.

БОГОСЛУЖЕНИЯТА през Страстната седмица събираха православни християни в храмовете на Българската Старостилна Православна Църква. Енориашите от град Варна за първа година имаха радостта да посрещнат тези свети дни в новопостроения храм „Блаж. Ксения Петербургска“. В столичния катедрален храм последната преждеосвещена св. Литургия за тази година бе отслужена на 4 април (22 март, ст. ст.), Велика сряда, от Триадицкият епископ Фотий. В словото си той изтъкна, че в дните на Страстната седмица се събира предивният, надвремеви, вечен смисъл на това, що Господ Иисус Христос е сторил за нас. „В тия велики и свети дни според своята мяра, според откритостта на нашите умове, съвести и сърца към Господа ние можем да преживеем този трепетен и дълбинен смисъл на събитията, станали преди повече от две хилядолетия.

Ето, днес Църквата възпоменава покаянието на евангелската блудница и противопоставя в прекрасни текстове нейното съкрушение и покаяние на Иудиното предателство, продължи владиката. Кое всъщност тук е най-дълбокото и може би опитно непостижимо за нас? Има много примери на покаяние; каем се, доколкото можем и ние. Но това разкриване на сърцето на тази нещастна грешница през Спасителя, това разкриване безостатъчно и докрай, което е залог за промяна на личността, за просветляване на личността, за истинска и дълбока промяна, т.е. за покаяние в пълния и собствен смисъл на това понятие, е наистина дивно! Кои от нас може по съвест да рече, че има такава дълбоко покаяние?

А покаянието ни не е дълбоко, защото сме двоедушни и нямаме решимостта да отгадем сърцата си на Спасителя докрай. За нас богослуженията на Великата седмица могат да бъдат умилителни, могат да бъдат вълнуващи, но в техния дълбинен смисъл ние не ще проникнем, ако не подновяваме отново и отново след всяко падение решимостта си да посветим сами себе си, да посветим сърцата си на нашия Спасител. Ето защо примерът на евангелската грешница ще бъде винаги жив за нас. За плиткия и повърхностен човек това ще бъде един познат текст, който се повтаря, повтаря... Обаче за всеки, който се стреми към живот в Христа, който се стреми към покаяние, този пример ще бъде наистина вечно жив, защото ще разкрива оная част от пътя, която ние с вас поради своята нерешителност, малодушие, скрито или явно грехолюбие, не сме извървели. Страх ни е да се разделим със страстолюбие и грехолюбие и да изминем докрай този път, та да се приобщим в пълнота към силата и смисъла на нейния пример.

И тъй, нека да благодарим на Спасителя, че ни удостои да встъпим във времето на тия наистина велики и наистина светни и да Го молим да изминем останалата част от това време с истинска покаянна решимост за промяна, с посилно благоговение, трепет и страх Божий, за да можем, ако Господ благоволи, да се приобщим и поне към част от онази преизобилна светлина, която в пресветлата нощ на Възкресението избликва и изпълва цялата вселена — и небето, и земята, и дори преизподнята, завърши епископ Фотий.

НАВЕЛИКИ четвъртък вечерта Триадицкият епископ Фотий отслужи Утренята с 12-те евангелски четива за страданията Христови, а на Велики петък – вечернята, по време на която сред храма бе изнесена св. Плащаница. „Църковният песнописец

нарича Велики петък „благоухаещ ден на Христовото страдание“, каза в словото си владиката. За какво благоухание става реч? Не тръпне ли творението пред този ден, събрал в себе си цялото зловоние на човешкия грях, на човешката низост, на човешката жестокост към Бога?

Да, така е. Няма по-позорен ден за човека от Велики петък, защото в този ден човекът посегна да убие Бога. Ала какво е целият черен океан от демонска омраза и човешка злост пред благоуханието, с което Христос изпълва днешния велик и свят ден? С благоуханието на кротостта Си Богочовекът порази зловоние на човешката ярост. С благоуханието на Своето смирение Богочовекът прокуди зловоние на човешката гордост. С благоуханието на любовта Си Богочовекът разпръсна зловоние на проклетата човешка злоба.

Ето го съкровено чудо на Велики петък, подчерта архиероят. Ураганът от демонска и човешка омраза се разбива о благоухаещата кротост на Богочовека, о благоухаещото смирение на Богочовека, о благоухаещата любов на Богочовека. И не вцепеняващи и страшни, а немошни, грозни и несретни са полуделите от злоба Христови врагове. Да можеха обезумелите от грях люде да проумеят, че вдигат десница не срещу Бога, а срещу себе си! А Богочовекът скръбно гледа от Кръста тяхното самоубийство и се моли за тях. Да можеха да проумеят людете, че войната им срещу Бога е война на сухите листа срещу огъня! Да можеха да проумеят, че гордите им знания са мъчително сричане, а силата им е паяжина пред кроткия и смирен Син Човешки...

Впрочем людете могат да проумеят това, стига да подирят сред тъмната на греха Христовата светлина, завърши владиката. Тогава очите им ще се отворят, те ще прогледнат и сред тъмната и зловоние на човешкия грях ще видят отблясък от незалязващата светлина. Тогава обновените люде ще усетят тайнственото благоухание

на днешния ден. И свободни от всякакъв човешки страх, от всякакъв ужас пред човешката злоба и обезсилената смърт, ще жаждат да се разпънат заедно с Христа, за да живеят с Него во веки.“

След Вечернята бе отслужено Малко повечерие, като на съответното място епископ Фотий прочете трогателния канон „Плач на Пресвета Богородица“. След отпуста на повечерието богомолците благоговейно се поклониха пред св. Плащаница. Вечерта владиката заедно с храмовото свещенство отслужи Опело Христово, към края на което литийно шествие със св. Плащаница, следвана от множество богомолци, обиколи храма.

ТАЗИ ГОДИНА Велика събота съвпадна със светлия празник Благовещение на Пресвета Богородица. Вечерня със св. Василиева литургия в храма „Успение Богородично“ отслужи Триадицкия епископ Фотий. Съслужи му свещениците о. Валентин Тодоров и о. Йоан Дочев при участието на дякон Тодор Енчев.

„Преизпълнен с духовно богатство е днешният велик и свят ден, каза в проповедта си владиката. Днес ние чуваме архангелския поздрав към Пресветата Дева: *Радвай се, Благодатна, Господ е с Тебе!* (Лука 1:28) Днес чуваме и църковно-песенните слова от името на Божията Майка: „Где е, Сине Мой и Боже, нявгашното Благовещение, за което Гавриил говореше Ми? Цар и Син, и Бог Всевишен Те наричаше, а сега Те виждам, сладка Моя Светлина, гол мъртвец, цял в рани!“

Днес дивното смирение и послушание на Девицата Мариам блика от гумите Й към архангела: *Ето ме, рабинята Господня, нека ми бъде по думата ти!* (Лука 1:38) Днес мълчанието на положеното в гроб възплатено Слово гръмовно благовести Неговото неузримо смирение и послушание към Небесния Отец. „Днес е начало на нашето спасение“, пее Църквата и заедно с това приканя всяка човешка плът да мълчи пред бездиханното Тяло на Богочовека. Днес радостната тайна на Благовещението се съчетава с безмълвната тайна на животворящата Христова смърт.

Днес е началото на нашето спасение, днес е и съботният покой преди неговия победен завършек.

Радостта, радостното слово на благовестието дава плод в безмълвните тайници на човешкото сърце, от които извират светлата вяра, светлото доверие, светлото послушание към Господа. Вяра, доверие и послушание, по-силни от всеки противен вихър, по-крепки и от самата смърт. Вяра, доверие и послушание, в които кълни неумирацията живот в Христа — живот в дух, правда, истина и любов. Наистина, прекрасен е днешният велик и свят ден — радостта от Богородичното Благовещение тайнствено е обгърната от Голготската скръб. Като искра, посипана с пепел, тази радост очаква да се слее с неугасимата пасхална радост, що пламти от Възкресението на Богочовека и изпълва цялото творение — и небето, и земята, и преизподнята.“

ПАСХА ГОСПОДНЯ бе отбелязана по всички енории на църковната ни общност в страната с тържествени богослужения. В катедралния храм те бяха оглавени от Триадицкия епископ Фотий, на когото съслужи храмовото духовенство. Храмът беше препълнен от богомолци, повечето от които се причастиха със св. Христови Тайни. В края на Литургията Негово Преосвещенство благослови всеки от богомолците с иконичка и червено яйце. Безкръвната евхаристийна жертва на следващия ден, Светли понеделник, отново бе принесена от епископ Фотий. Преди отпуста на св. Литургия беше извършено пасхално литийно шествие около храма. Владика Фотий се обърна към паството със слово, което поместваме отделно на с. 33.

НА СВЕТАИ ПЕТЪК, който тая година се падна на 13 април (31 март, ст. ст.), храмът „Живоприемен източник“ в гр. Сангански чества своя престолен празник. Около евхаристийната трапеза застанаха в съслужение иерей Йоан Мостовенков, настоятел на храма, и свещениците о. Стефан Андонов, о. Владимир Дончев, о. Йоан Дочев, както и

ПАСХАЛНО СЛОВО

„Аз съм възкресението и животът“ (Иоан. 11:25).

Взлюбени във възкръсналия наш Спасител братя и сестри, чеда на светата Православна Църква!

Раждане и живот, живот и смърт — това са пределите на човешкото съществуване според човешките мерки и понятия. Имало е, има и ще има човешки вярвания и представи за съществуване на човека и отвъд тия граници. Именно вярвания и представи, черпени от един или друг източник на човешки опит. От същия този опит черпят людеге и вярата си в този живот, само в този живот, протичащ между пределите на раждането и смъртта.

Единствено верните чеда на Разпънатия и Възкръсналия черпят от богочовешкия опит, който разкрива смисъла на живота и смисъла на смъртта. Смисъл на смъртта? Какъв смисъл може да има смъртта, която слага край на всякакъв смисъл?

Христос Господ, Който е рекъл „Аз съм възкресението и животът“, застава смъртта да стане утроба на живота. Смъртта прие Неговото бездиханно тяло, ала се натъкна на Бога и сама бе умъртвена. Смисълът на смъртта е в нейната собствена смърт. От зловецо проклятие за човешкия род смъртта стана за чедата на Богочовека врата към възкресението и живота. Чедата на Христа са чеда на живота, защото Христос и животът едно са. Чедата на Христа са чеда на възкресението, защото Христос и възкресението едно са. Всеки, който с открито сърце идва при Христа, се изпълва с Неговия живот. И всеки, който гордо затваря сърцето си за Христа, губи връзката с живота, носи се като безводен облак, тласкан напосоки от ветровете, и нарича това живот.

Тия, що черпят своето разбиране за живота само от човешкия опит, са чеда на моя свят.

Тия, що черпят истина и живот от Христовата пълнота, са чеда на Христа.

Чедата на света мислят, че живеят, щом са живи телата им, ала без Христа тия несретни люде са изпразват от живот.

Чедата на Христа са изпразнени от света, ала са изпълнени с живот, който светът не познава. В един от най древните запазени мъченически животописи четем за Христовите свидетели Перпетуя, Фелицитата, Ревокам, Сатурнин и Самур: „Изгря геният на тяхната победа. Те излязоха от тъмницата наред амфитеатъра сякаш на небето — весели и с прекрасни лица, трепетни, но навярно от радост, а не от страх“.

Светът мами чедата си със светулки в мрака и ги уверява, че слънце не съществува.

Христос даява на чедата Си тихата и радостна светлина на живота, в която мракът намира своя гроб.

Чедата на света плашливо измерват живота с мерките на времето и пространството.

Чедата на Христа вкусват живот, който нито времето може да прекъсне, нито пространството да стесни, защото е дар от Господаря на времето и пространството.

„Аз съм възкресението и животът“ — човешки гуми, ще рекат чедата на света. Не човешки, а богочовешки. Защото безчислен сонм Христови свидетели за доказали, че капнат ли тия слова връз гробовете и тлението, пепелта започва да зеленее, да цъфти (светител Николай Велимирович) и да дава най-прекрасния плод на тази земя — неумиращия живот в Христа Иисуса, Победителя на смъртта, нашия Господ, нашия Спасител, нашия Възкресител, Който е благословен во веки!

Христосъ възкресе! Воистинно възкресе!

Пасха Господня, 2007 г.

† Триадицкий епископ Фотий

дякон Максим Мелехов. Гост на енорията в моя ген бе Триадицкият епископ Фотий, който след светата Литургия се обърна към богомолния народ с проповед. Той припомни, че името на чудотворния извор „живопримен източник“ означава извор, който е приел в себе си живот, извор, който носи живот.

„Ние с вас, съвременните твърде слаби християни, нямаме, за жалост, този дълбок и пълнокръвен усет за духовен живот, какъвто са имали първите християни в своето множество, подчерта владиката. Съвременните люде пог живот разбират само живота на тялото: умира тялото – свършва животът, край с човека. Ние вярваме, че има и живот отвъд гроба и че човешката гуша продължава да съществува и след смъртта на тялото. Но, за жалост, тази наша вяра е често вяла, твърде бледа и ние с вас живеем повече с живота на тялото. А християнинът – този, който е призван да има *същите мисли, каквито е имал Исус Христос* (Филип. 2:5), би следвало да живее преди всичко с Христовия живот. Това е пълнота на живота — живот както на гушата, така и на тялото, но не според тукашните, земните закони, а живот според заповедите, дадени от Богочовека Исус Христос. Живот според благодатта, със силата на благодатта, дарена ни от нашия Спасител. Господ по неизразим начин помага на тия, които желаят от цялото си сърце да живеят с Него и в Него. Ние с вас не винаги забелязваме това, даже далеч не винаги имаме усета за тази помощ.

От съдбовно значение е в това подло, лукаво време да бъдем по-близко и отново по-близко до Господа, продължи епископ Фотий. Да разгаряме в сърцето си желание да се приобщим към живота, който Господ ни дарява. Към неумирация живот, към вечния живот – не да живеем само с грижите на ежедневието, не да потъваме в тресавището на телесния живот, на земния живот, земното разбиране за живота, а отново и отново, когато усетим, че потъваме, да се

стремим нагоре. Господ не ще ни остави. По Своята благодат Той е извършвал Сам толкова чудеса – чудеса на изцеления от всякакви недъзи. Тази Своя благодат Той е дарил в преизобилна, в непостижима за нас мяра на Своята Пречиста Майка, Която също чудотвори. Но чудото, каквото и да е то, изцелението, мигновеното изцеление от най-тежкия телесен недъг, има една цел – да насочи взора ни към Господа и да ни подбуди да се стремим към Него и да гладуваме и жадуваме за Неговата истина, за Неговата правда, за живота, който едничък Той ни дарява. Когато ние с вас изпитваме тежест, болка, мъка от това, че живеем наистина в едно изключително тежко време – време на повсеместно отстъпление, на небивал разврат, време на разпад на човека – нека да не се ужасяваме, завърши Негово Преосвещенство. Нека да не се страхуваме, а по-усърдно, по-топло, по-живо да се стремим към безсмъртния извор на нашия живот – към нашия Изкупител, Спасител, Възкресител Господ Исус Христос.“

СЪДЪРЖАНИЕ

Светител Иоан Златоуст

Децата трябва да бъдат възпитавани в учение и наставление Господне. За истинското любовъдрие. 2

Светител Иоан Златоуст

Небрежността по отношение на децата е най-големият грях 5

Триадицкий епископ Фотий

Относно честото причастяване 7

Триадицкий епископ Фотий

Как да разбираме думите на Спасителя за отричането от себе си 11

Сказание за чудотворната икона на Пресвета Богородица, наречена „Отрада или Утешение“ 12

Житие и страдание на светия мъченик Георги Софийски (Стари) 14

Из живота на Българската Старостилна Православна Църква 19

Триадицкий епископ Фотий

Пасхално слово 33

СТРАСТНИЯ СЪДЖИЦА В КЪТЪДРЪЛНИЯ ХРАМ "УСПЕНИЕ БОГОРОДИЧНО", ГР. СОФИЯ

6 април (24 март, ст. ст.) 2007 г. Велики петък – изнасяне на св. Плащаница

6 април (24 март, ст. ст.) 2007 г. Велики петък – Опело Христово

7 април (25 март, ст. ст.) 2007 г. Велика събота и Благовещение на Пресвета Богородица.

ПАСХА ХРИСТОВА В КАТЕДРАЛНИЯ ХРАМ "УСНЕНИЕ БОГОРОДИЧНО", ГР. СОФИЯ

ПАСХА ХРИСТОВА В ХРАМА "СВ. БОСНИЯ ПЕТЕРБУРГСКА", ГР. ВАРНА

ПРЕСТОЯЩИЯТ ПРАЗНИК НА ХРАМА "ЖИВОПРЕЖЕН ИЗТОЧНИК", ГР. СЯНДЯНСКИ.

Светли петък, 13 април (31 март, ст. ст.) 2007 г.